

**MIEJSKIE OBSZARY FUNKCYJNALNE W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM
W PERSPEKTYWIE WSPARCIA POLITYKI ROZWOJU 2021-2027**

LIPIEC 2020

OPRACOWANIE

Instytut Rozwoju Terytorialnego

ul. J. Wł. Dawida 1A

50-527 Wrocław

OPRACOWANIE

Agnieszka Wałęga

Marta Oleszczuk

Maciej Zathey

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
2. Miejskie Obszary Funkcjonalne wg Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 i Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego	5
3. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze	7
4. Uzasadnienie ustalenia MOF miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze	9
Załącznik - Analizy powiązań funkcjonalnych	13
4.1. Powiązania z Bolesławcem	15
4.2. Powiązania z Lubaniem	17
4.3. Powiązania ze Zgorzelcem	20
4.4. Powiązania z Dzierżoniowem	22
4.5. Powiązania z Bielawą	25
4.6. Powiązania z Kłodzkiem	27
4.7. Powiązania z Ząbkowicami Śląskimi	30

1. WSTĘP

Ministerstwo Funduszy i Polityki Rozwoju udostępniło w marcu 2020 roku materiały „Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w kontekście realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie 2021-2027”. Informacja zawarta w tych materiałach wskazuje na obligatoryjne objęcie wsparciem obszarów strategicznej interwencji (OSI) wskazanych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030). Należą do nich miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Lista aktualnych OSI została przekazana pismem Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 18 lutego 2020 roku (znak sprawy: DSR-VIIa.630.1.2020.MU) adresowanym do marszałków województw. Zgodnie z zawartą w materiałach ministerstwa informacją „interwencja dedykowana wsparciu miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, tam gdzie jest to możliwe i uzasadnione merytorycznie, powinna być wdrażana w perspektywie 2021-2027 z wykorzystaniem Instrumentu ZIT, w oparciu o wyznaczone MOF tych ośrodków we właściwych strategiach rozwoju województwa”.

Zgodnie z materiałami Ministerstwa Funduszy i Polityki Rozwoju¹, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, dla których w strategiach województw nie zostaną wskazane miejskie obszary funkcjonalne (MOF) będą mogły uzyskać wsparcie w ramach pozostałych instrumentów terytorialnych (Inne Instrumenty Terytorialne i Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność) lub w ramach ogólnych zasad określonych w programach operacyjnych. Przewidziano jeszcze jedną ścieżkę, polegającą na wskazaniu lub doprecyzowaniu MOF w drodze uchwały zarządu województwa pod warunkiem uzyskania na to zgody ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Uchwała ta musi jednocześnie stanowić zobowiązanie do wprowadzenia tych MOF do strategii rozwoju województwa przy najbliższej aktualizacji tego dokumentu.

¹ „Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w kontekście realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie 2021-2027”, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa, marzec 2020 r.

2. MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE WG STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030 I PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

W Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (SRWD 2030) wymienione zostały 4 miejskie obszary funkcjonalne (MOF): Wrocławski, Jeleniogórski, Legnicko-Głogowski i Wałbrzyski. Nie wskazano granic tych obszarów, ale odniesiono do nich kierunki interwencji w punkcie 4. Macierz kierunków interwencji. Ponadto w diagnozie prospektywnej, w punkcie 1.8. Strategiczna analiza terytorialnego wymiaru polityki rozwoju, zamieszczone zostało odniesienie do projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa (projektu planu), w którym wyznaczone zostały te cztery MOF. Zamieszczona została mapa z delimitacją tych obszarów wg projektu planu z listopada 2017 roku. Aktualny Plan przyjęty uchwałą nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r. (plan), zawiera propozycję tych samych MOF, ale o innych granicach, zmienionych w wyniku opiniowania projektu planu.

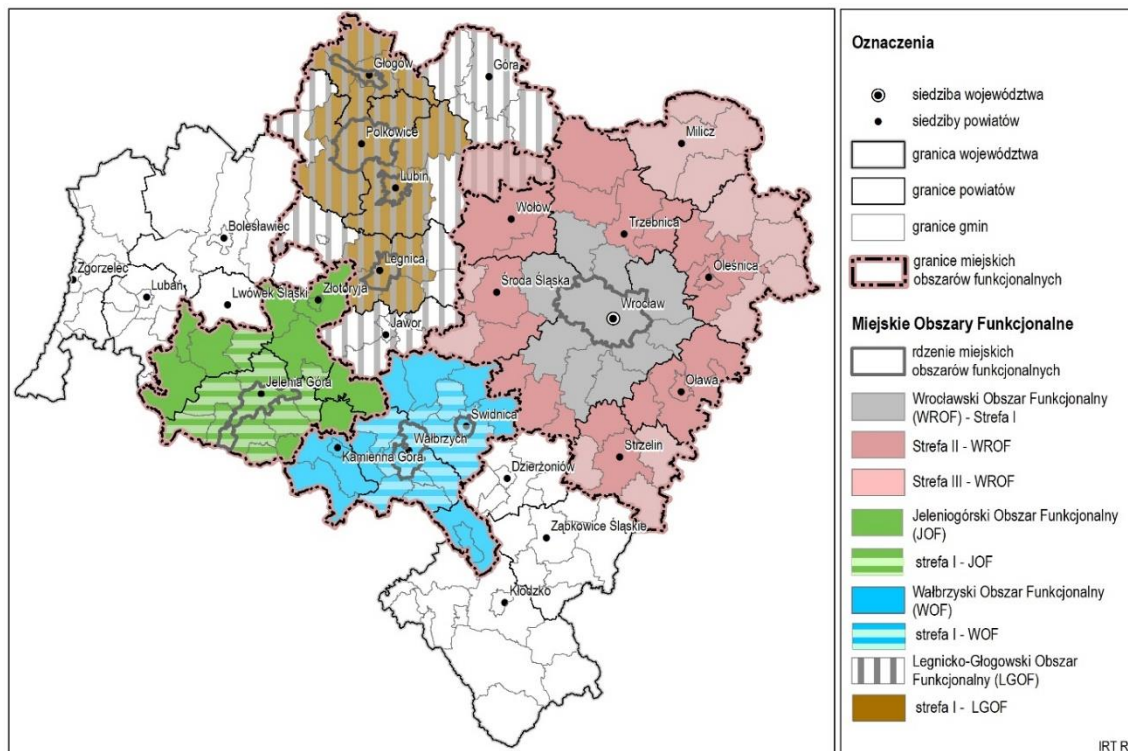
W planie wyznaczone zostały miejskie obszary funkcjonalne ośrodka wojewódzkiego i ośrodków regionalnych, zgodnie z obowiązkiem ustawowym² oraz zaleceniem zawartym w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)³. Wrocławski Obszar Funkcjonalny stanowi miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego o znaczeniu ponadregionalnym i obowiązek jego wyznaczenia wynika z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁴. Jeleniogórski, Legnicko-Głogowski i Wałbrzyski Obszar Funkcjonalny stanowią miejskie obszary funkcjonalne ośrodków regionalnych, należące do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym, które samorząd województwa może wyznaczyć, ale nie ma takiego obowiązku, zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jednocześnie wyznaczenie MOF ośrodków regionalnych stanowi zalecenie KPZK 2030. Obowiązujące przepisy oraz koncepcja krajowa nie przewidywały ustalania miejskich obszarów funkcjonalnych dla innych ośrodków, dlatego nie zostały one wyznaczone w projekcie planu a co za tym idzie nie zostały ustalone również w SRWD 2030.

² art. 39 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293)

³ Zgodnie z art. 33. Ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju przyjęta uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (M.P. z 2012 r. poz. 252) straci moc w terminie trzech miesięcy od momentu opublikowania ww. ustawy;

⁴ art. 39 ust. 3 pkt 4 i art. 49b pkt 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293)

Rysunek 1 Miejskie obszary funkcjonalne wg Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

W planie ustalone zostały również inne obszary, nienależące do kategorii miejskich obszarów funkcjonalnych. Są to przygraniczny obszar funkcjonalny oraz Sudecki Obszar Funkcjonalny, stanowiący typ obszaru funkcjonalnego górskiego. Oba z nich należą do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym i obowiązek ich ustalenia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa wynika z przepisów prawa⁵. W przypadku obu tych obszarów wskazane jest zastosowanie podejścia terytorialnego do polityki rozwoju i instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Kolejnym obszarem funkcjonalnym ustalonym w planie jest obszar cenny przyrodniczo, należący do obszarów o znaczeniu regionalnym, które samorząd województwa może ustalić. Ze względu na charakter tego obszaru, obejmującego tereny najważniejsze pod względem ochrony przyrody, instrument jakim są ZIT nie będzie miał raczej do niego zastosowania.

⁵ art. 39 ust. 3 pkt 4 i art. 49b pkt 3 i 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293)

3. MIASTA ŚREDNIE TRACĄCE FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE

Zgodnie z „Aktualizacją delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy)”⁶, w województwie dolnośląskim wyznaczono 17 takich miast. Wśród nich są miasta, które stanowią rdzenie MOF ustalonych w SRWD 2030 wg delimitacji zawartej w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. Należą do nich:

- 1) Jelenia Góra, będąca rdzeniem Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego (JOF),
- 2) Wałbrzych i Świdnica, które stanowią rdzenie Wałbrzyskiego Obszaru Funkcjonalnego (WOF),
- 3) Legnica i Głogów, stanowiące rdzenie Legnicko-Głogowskiego Obszaru Funkcjonalnego (LGOF).

W granicach tych trzech MOF znalazło się jeszcze 5 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, które nie stanowią rdzeni:

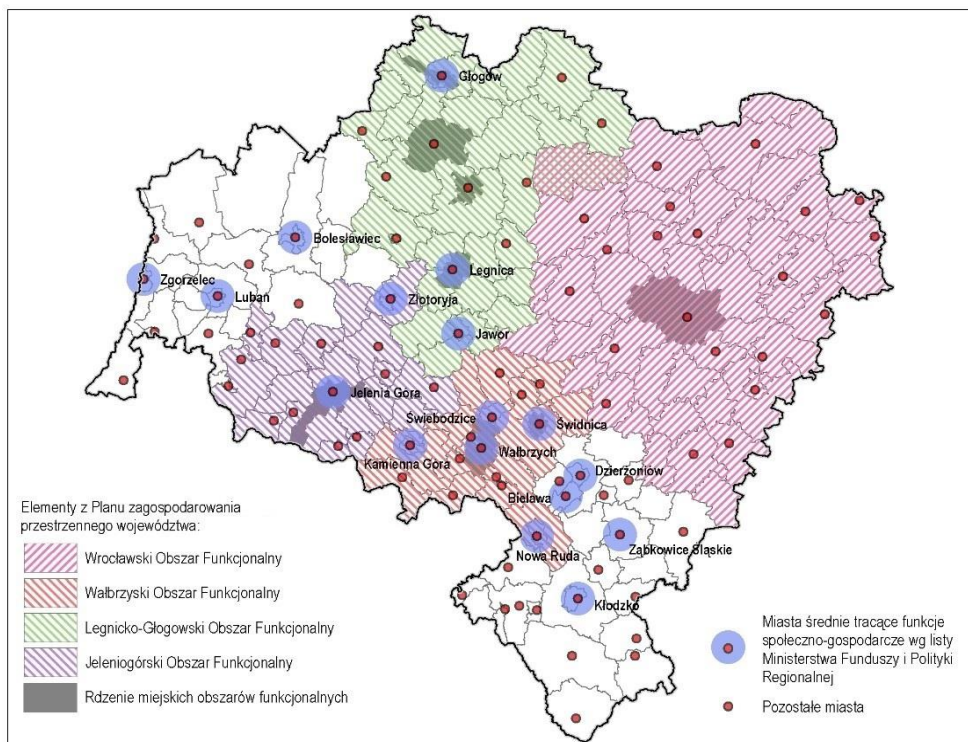
- 1) W JOF: Złotoryja
- 2) W LGOF: Jawor
- 3) W WOF: Świebodzice, Kamienna Góra, Nowa Ruda.

W sumie 10 miast znajduje się w granicach MOF ujętych w SRWD 2030, w tym 5 stanowi rdzenie tych obszarów. Jedynie w granicach Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego nie ma miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Biorąc pod uwagę również przygraniczny obszar funkcjonalny i Sudecki Obszar Funkcjonalny, wszystkie miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze zlokalizowane są w jednym z trzech typów obszarów funkcjonalnych ustalonych w planie: miejskim, przygranicznym lub górskim.

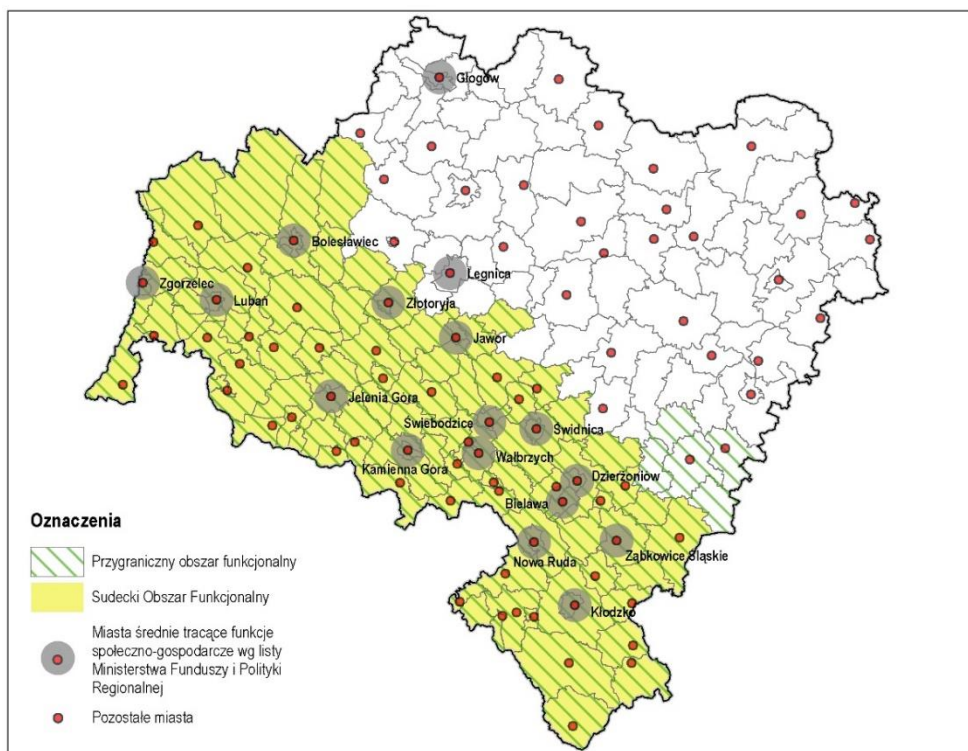
⁶ Przemysław Śleszyński, IGiPZ PAN „Aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy”, Warszawa 29 listopada 2019 r.

Rysunek 2 Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze na tle miejskich obszarów funkcjonalnych w województwie dolnośląskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego i materiałów Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej: Przemysław Śleszyński, IGiPZ PAN „Aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy)”, Warszawa 29 listopada 2019 r.

Rysunek 3 Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze na tle przygranicznego obszaru funkcjonalnego i Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego w województwie dolnośląskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego i materiałów Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej: Przemysław Śleszyński, IGiPZ PAN „Aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy)”, Warszawa 29 listopada 2019 r.

4. UZASADNIENIE USTALENIA MOF MIAST ŚREDNICH TRACĄCYCH FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE

Siedem miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze zlokalizowanych jest poza MOF ustalonymi w SRWD 2030, zgodnie z granicami tych obszarów ustalonymi w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. Trzy z nich zgrupowane są w zachodniej części województwa, a cztery w południowej:

- 1) Zgorzelec,
- 2) Bolesławiec,
- 3) Lubań,
- 4) Dzierżoniów,
- 5) Bielawa,
- 6) Ząbkowice Śląskie,
- 7) Kłodzko.

Zgodnie z informacją Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej „interwencja dedykowana wsparciu miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, tam gdzie jest to możliwe i uzasadnione merytorycznie, powinna być wdrażana w perspektywie 2021-2027 z wykorzystaniem Instrumentu ZIT, w oparciu o wyznaczone MOF tych ośrodków we właściwych strategiach rozwoju województwa”. Zaistniały przesłanki formalne do wyznaczenia MOF miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, które znalazły się poza granicami MOF wyznaczonych w planie, dlatego należy przeanalizować czy istnieją przesłanki merytoryczne wyznaczenia MOF tych siedmiu miast.

Punktem wyjścia do dyskusji na temat miejskich obszarów funkcjonalnych powinny być analizy statystyczne. Takie analizy dotyczące 7 miast zlokalizowanych poza MOF ustalonymi w SRWD 2030, zostały wykonane i przedstawione w załączniku do niniejszego opracowania. Na podstawie wyników tych analiz oraz dotychczasowych prac prowadzonych przez IRT a także na podstawie dotychczasowych działań samorządu województwa oraz samorządów lokalnych, **rekomenduje się następujące podejście jako punkt wyjścia do dyskusji o miejskich obszarach funkcjonalnych w ujęciu wariantowym:**

1. Bolesławiec jest rdzeniem MOF obejmującego wszystkie gminy powiatu bolesławieckiego.

Gminy powiatu bolesławieckiego wykazują silne powiązania funkcjonalne z Bolesławcem, zarówno pod względem dojazdów do pracy jak i do szkół ponadpodstawowych do Bolesławca oraz zameldowań z Bolesławca.

2. Zgorzelec i Görlitz stanowią rdzeń transgranicznego MOF obejmującego wszystkie gminy powiatu zgorzeleckiego i część gmin powiatu Görlitz.

Zgorzelec jest miastem zlokalizowanym w bezpośrednim sąsiedztwie Görlitz i stanowi razem z nim ośrodek transgraniczny, o znacznie większej sile oddziaływania niż sam Zgorzelec. Powiązania funkcjonalne ośrodka transgranicznego Görlitz/Zgorzelec występują zarówno po stronie polskiej jak i niemieckiej. Uzasadnione jest przeprowadzenie w przyszłości analiz dotyczących tych powiązań wspólnie ze stroną niemiecką. Jednak już obecnie można założyć, że istnieje MOF transgraniczny, którego rdzeniem jest miasto transgraniczne Görlitz/Zgorzelec, a jego obszar obejmuje powiat zgorzelecki i część powiatu Görlitz. Gminy powiatu zgorzeleckiego wykazują powiązania funkcjonalne ze Zgorzelcem, szczególnie pod kątem dojazdów do szkół do Zgorzelca oraz zameldowań ze Zgorzelca.

3. Lubań stanowi rdzeń MOF, do którego należą wszystkie gminy powiatu lubańskiego.

Największe powiązania funkcjonalne z Lubaniem pod kątem dojazdów do pracy i do szkół do Lubania oraz pod względem zameldowań z Lubania wykazują gminy wchodzące w skład powiatu lubańskiego: Lubań, Leśna, Olszyna, Platerówka, Siekierczyn. Gmina Świeradów-Zdrój stanowi wyjątek ze względu na brak powiązań w zakresie dojazdów do pracy do Lubania i znikome zameldowania z Lubania, jednak spełnia kryterium przynależności wg przyjętej metodologii (4.2).

4. Zachodni Obszar Integracji obejmuje miejski obszar funkcjonalny Zgorzelca/Görlitz, Bolesławca i Lubania oraz zespół miast transgranicznych Bogatynia/Hradek nad Nissou i Zittau.

Powyższa propozycja jest alternatywą w stosunku do powoływania 3 niezależnych MOF w zachodniej części województwa. Propozycja ta nawiązuje do Zachodniego Obszaru Integracji, który był jednym z czterech obszarów wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Rozwój tego obszaru powinien się odbywać w oparciu o współpracę transgraniczną polsko-czesko-niemiecką. Obejmuje on miejski obszar funkcjonalny Zgorzelca/Görlitz, Bolesławca i Lubania, do którego należy część gmin powiatu Görlitz po stronie niemieckiej oraz gminy powiatu zgorzeleckiego, bolesławieckiego, lubańskiego i lwóweckiego (z wyjątkiem gmin należących już do Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego wyznaczonego w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego), a także zespół miast transgranicznych Bogatynia/Hradek nad Nissou i Zittau.

5. Dzierżoniów, Bielawa i Pieszycy są rdzeniem MOF, do którego należą pozostałe gminy powiatu dzierżoniowskiego: Łagiewniki, Niemcza i Piława Górna.

Dzierżoniów i Bielawa są miastami średnimi tracącymi funkcje społeczno-gospodarcze graniczącymi bezpośrednio ze sobą oraz z trzecim miastem: Pieszycami. Te trzy miasta posiadają powiązania funkcjonalne ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo i powinny współpracować ze sobą, aby mogły się rozwijać w sposób zintegrowany i spójny. Pozostałe gminy powiatu dzierżoniowskiego wykazują silne powiązania funkcjonalne z Dzierżoniowem, dlatego powinny być rozpatrywane jako MOF, którego rdzeniem są 3 miasta: Dzierżoniów, Bielawa i Pieszycy.

6. Miejski obszar funkcjonalny Kłodzka obejmuje miasto i gminę wiejską Kłodzko oraz gminę Polanica-Zdrój.

Powiązania funkcjonalne z Kłodzkiem są bardzo słabe i wskazują na to, że nie wykształcił się większy miejski obszar funkcjonalny. Prawdopodobnie spowodowane jest to funkcjonowaniem w Kotlinie Kłodzkiej silnych ośrodków uzdrowiskowych, w szczególności Polanicy-Zdrój i Dusznik-Zdrój, na co wskazują wysokie wartości analizowanych wskaźników społeczno-gospodarczych. Wykonane analizy i dotychczasowe doświadczenia wskazują na potrzebę integracji działań w Kotlinie Kłodzkiej, jednak powinna ona mieć inny charakter, niż współpraca w miejskich obszarach funkcjonalnych, w których istotną rolę odgrywa miasto-rdzeń.

7. Ząbkowice Śląskie stanowią rdzeń MOF, do którego należą gminy Bardo, Kamieniec Ząbkowicki i Stoszowice

Gminy Bardo, Kamieniec Ząbkowicki i Stoszowice wykazują silne powiązania funkcjonalne z Ząbkowicami Śląskimi pod kątem dojazdów do pracy i do szkół ponadpodstawowych

do rdzenia oraz zameldowań z rdzenia. Są to gminy graniczące bezpośrednio z Ząbkowicami Śląskimi.

8. Obszar Funkcjonalny Ziemi Kłodzkiej, Ząbkowickiej i Dzierżoniowskiej obejmuje miejskie obszary funkcjonalne Kłodzka, Ząbkowic i Dzierżoniowa oraz obszar trzech powiatów kłodzkiego, ząbkowickiego i dzierżoniowskiego.

Powyższa propozycja jest alternatywą w stosunku do powoływania 3 niezależnych MOF wokół wyżej wymienionych miast. Propozycja ta bazuje na koncepcji budowania związków między głównymi ośrodkami usługowymi subregionu i jest założeniem perspektywnym gdyż dzisiejsze, stwierdzone na podstawie analizy statystycznej powiązania funkcjonalne nie uzasadniają takiej delimitacji. Biorąc jednak pod uwagę planowane inwestycje infrastrukturalne w nieodległej przyszłości (rewitalizacja linii kolejowych i budowa drogi S8) oraz konieczność komplementarności ośrodków usługowych i zakładaną kierowaną terytorialnie interwencję publiczną prognozować należy wzrost relacji i związków funkcjonalnych pomiędzy tymi trzema powiatami.

9. Sudecki Obszar Funkcjonalny, w granicach którego zlokalizowanych jest 15 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze stanowi obszar zagrożony marginalizacją wymagający zastosowania podejścia terytorialnego w polityce rozwoju.

Powyższa propozycja jest alternatywą w stosunku do powoływania odrębnych MOF dla 15 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Wskazany obszar obejmuje wszystkie gminy wchodzące w skład Jeleniogórskiego i Wałbrzyskiego Obszaru Funkcjonalnego a także potencjalne MOF 7 miast zlokalizowanych poza MOF ustalonymi w SRWD 2030. W sumie aż 15 spośród 17 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze w województwie zlokalizowanych jest w Sudeckim Obszarze Funkcjonalnym (SOF), który stanowi obszar sperferyzowany i zagrożony marginalizacją. Zastosowanie instrumentu ZIT do SOF stanowiłoby wyjście naprzeciw oczekiwaniom gmin, które wchodzą w skład tego obszaru i które podpisały „Deklarację Sudecką” z dnia 11.12.2017 r. w kwestii wspólnych działań dla poprawy warunków życia mieszkańców i szybszego rozwoju gospodarczego tej części Dolnego Śląska. „Deklaracja Sudecka” jest inicjatywą 107 samorządów subregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego, które stworzyły wspólną Strategię Rozwoju Sudety 2030. Poza SOF znajdują się jeszcze 2 miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze: Głogów oraz Legnica i oba z nich znajdują się w Legnicko-Głogowskim Obszarze Funkcjonalnym.

Warianty preferowane:

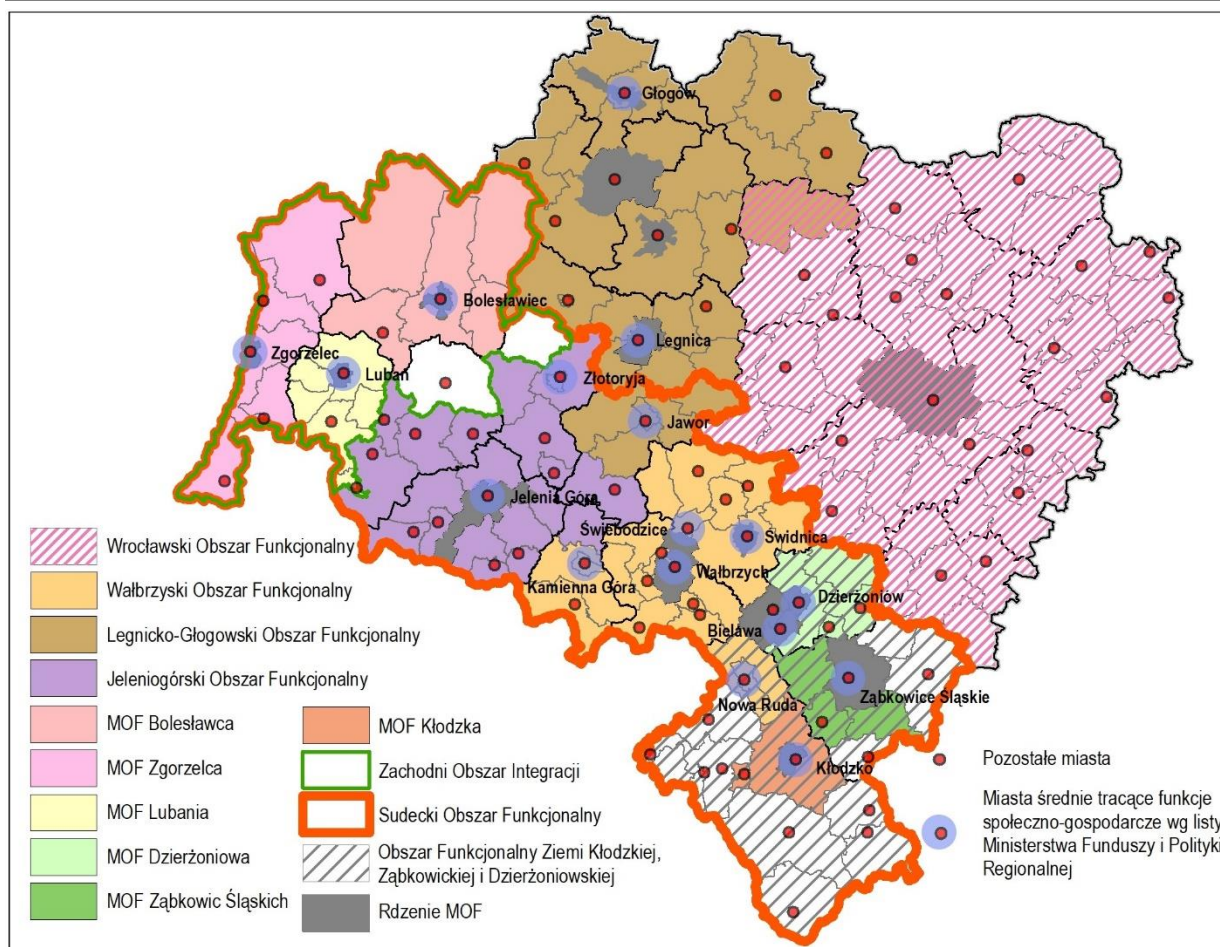
Na podstawie obserwacji kształtowania się związków funkcjonalno-przestrzennych oraz podejmowanych oddolnie inicjatyw kooperacji ponadlokalnej i transgranicznej wariant preferowany dla kształtowania interwencji publicznej, w tym wykorzystujących środki UE w perspektywie 2021 – 2027 polegałby na delimitacji czterech obszarów interwencji w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego:

- wskazanego w SRWD i PZPWD Wałbrzyskiego Obszaru Funkcjonalnego (z dopuszczoną korektą delimitacji);
- wskazanego w SRWD i PZPWD Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego (z dopuszczoną korektą delimitacji);

- utworzonego obszaru interwencji – perspektywicznego obszaru funkcjonalnego Zachodniego Obszaru Integracji;
- utworzonego obszaru interwencji – perspektywicznego obszaru funkcjonalnego obejmującego obszary powiatów: kłodzkiego, dzierzoniowskiego i ząbkowickiego.

Kształtowanie terytorialnego podejścia do kierowania interwencją publiczną uwzględniać będzie także wskazane w SRWD i PZPWD Legnicko – Głogowski Obszar Funkcjonalny i Wrocławski Obszar Funkcjonalny. W przypadku tego ostatniego, delimitacja przedstawiona w przyjętym i obowiązującym PZPWD obejmuje większe terytorium niż wynika to z aktualnych, roboczych propozycji rozszerzenia obecnego ZIT WrOF. Fakt ten powinien być także uwzględniony podczas podejmowania decyzji o kształtowaniu interwencji publicznej przypisywanej terytorialnie.

Rysunek 4 rekomendacje w zakresie instrumentu ZIT w odniesieniu do miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: opracowanie własne

ZAŁĄCZNIK - ANALIZY POWIĄZAŃ FUNKCJONALNYCH

W ramach dotychczasowych prac prowadzonych w IRT w zakresie miejskich obszarów funkcjonalnych wypracowana została metodologia ich wyznaczania w oparciu o wskaźniki społeczno-gospodarcze oraz funkcjonalne.

Wskaźniki społeczno-gospodarcze zastosowane przy delimitacji MOF ośrodków regionalnych dostępne są w opracowaniu „Zasięg (delimitacja) miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków regionalnych” wykonanym w IRT, w styczniu 2017 r. w ramach prac nad planem zagospodarowania województwa dolnośląskiego.

Zgodnie z ww. opracowaniem przyjęto metodologię delimitacji opartą na 5 wskaźnikach społeczno-gospodarczych:

- Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2011-2015, powyżej 3 kwartyła⁷ (4),
- Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON (2010-2015) powyżej 3 kwartyła (12%),
- Średnie wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca (2011-2015) powyżej 3 kwartyła (3562),
- Udział podmiotów gospodarczych w usługach wyższego rzędu (sekcje J-R) w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych (2015) powyżej 3 kwartyła (38%),
- Gęstość zaludnienia (bez lasów i wód) w (2014) powyżej 3 kwartyła (2,2 os./ha).

oraz trzech funkcjonalnych:

- Liczba dojeżdżających do pracy w rdzeniu na 100 os. w wieku produkcyjnym 18-59/64 lata powyżej 5 (2015)
- Liczba dojeżdżających do szkół średnich w rdzeniu, w stosunku do osób w wieku 16-19 lat, powyżej 20% (2016)
- Liczba zameldowań z rdzenia na 1000 mieszkańców, powyżej 15. (2011-2015)

Aby gmina została zakwalifikowana do obszaru funkcjonalnego musi spełniać co najmniej 4 z wyżej wymienionych kryteriów, w tym co najmniej jedno z grupy kryteriów funkcjonalnych. Dodatkowo, do obszarów funkcjonalnych należy włączyć gminy:

- bezpośrednio graniczące z miastem rdzeniowym
- wiejskie, jeżeli zakwalifikowano gminę miejską z siedzibą w tej samej miejscowości
- miejskie, jeżeli zakwalifikowano gminę wiejską z siedzibą w tej samej miejscowości

Możliwe jest także włączenie do obszaru gmin na podstawie wyrażonej woli, jeżeli spełniają co najmniej jedno kryterium z grupy funkcjonalnych.

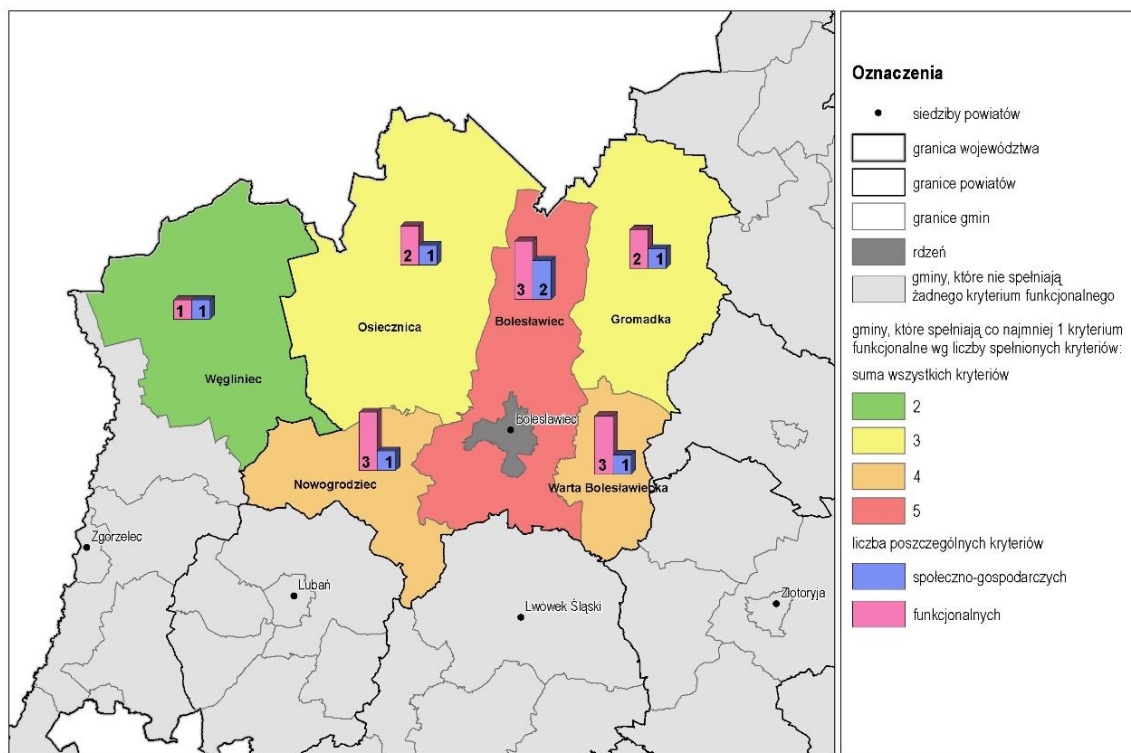
Taka metodologia została przyjęta do wyznaczania MOF ośrodków regionalnych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

⁷ Oznacza to, że kryterium spełnia zawsze ¼ gmin, czyli 42 z 169 gmin w województwie.

4.1. POWIĄZANIA Z BOLESŁAWCEM

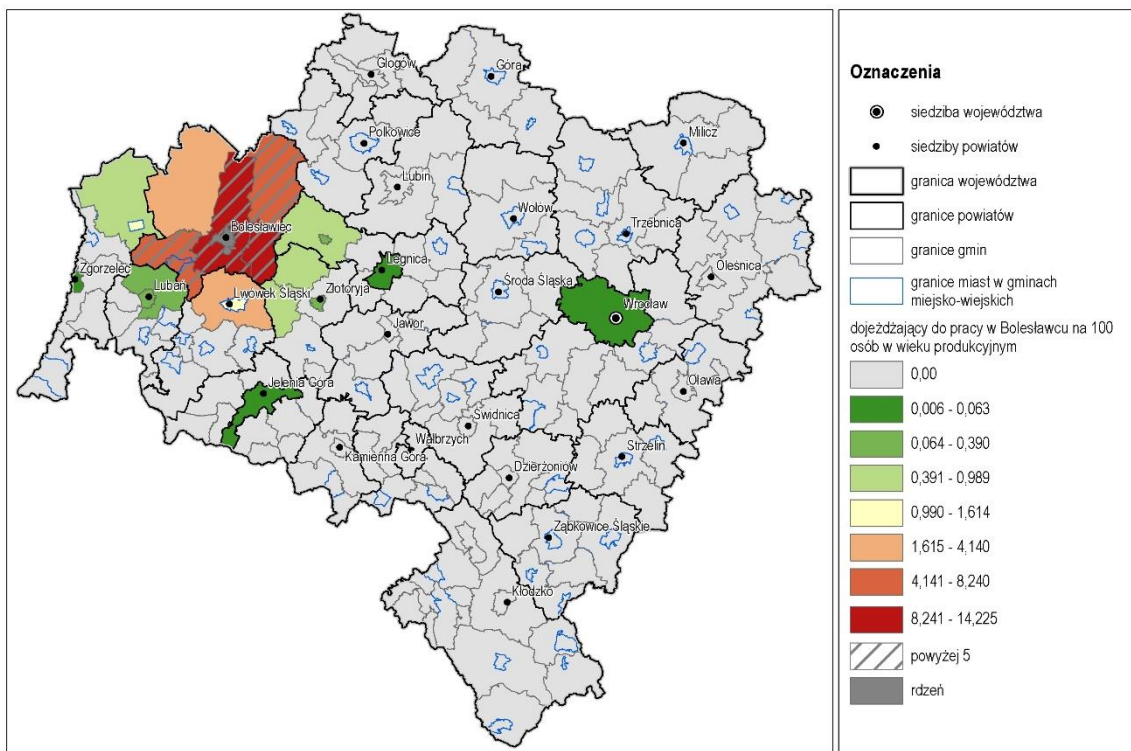
Najsilniejsze powiązania funkcjonalne z Bolesławcem wykazują gminy należące do powiatu bolesławieckiego: Bolesławiec, Gromadka, Nowogrodzic, Osiecznica oraz Warta Bolesławiecka i to one tworzą potencjalnie jego obszar funkcjonalny. Ponad 20 na 100 mieszkańców tych gmin w wieku 15-19 lat dojeżdża do szkół ponadgimnazjalnych oraz ponad 5 na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym dojeżdża do pracy z tych gmin do Bolesławca. W gminach powiatu bolesławieckiego występuje również największa liczba zameldowań z Bolesławca (ponad 15) w przeliczeniu na 1000 osób. Wyjątek stanowi gmina Osiecznica, w której wskaźnik dojeżdżających do pracy jest nieco niższy (4,1) oraz gmina Gromadka, w której liczba zameldowań jest niższa (12,3). Podobne powiązania z Bolesławcem, ale tylko w zakresie dojazdów do szkół, wykazuje gmina Węgliniec z powiatu zgorzeleckiego. Gmina wiejska Bolesławiec spełnia 2 kryteria społeczno-gospodarcze na podstawie analiz z 2017 roku a pozostałe gminy powiatu bolesławieckiego spełniają 1 kryterium. Gminy Bolesławiec, Nowogrodzic i Warta Bolesławiecka spełniają 4 kryteria, w tym co najmniej jedno funkcjonalne, więc należą do MOF Bolesławca wg przyjętej metodologii. Natomiast gmina Osiecznica i Gromadka spełniają tylko 3 kryteria, w tym 2 funkcjonalne. Ze względu na spełnienie dwóch kryteriów funkcjonalnych przy trzecim kryterium funkcjonalnym niewiele poniżej przyjętej wartości progowej, gminy te mogłyby również zostać zaliczone do MOF Bolesławca, gdyby deklarowały taką wolę.

Rysunek 6 Liczba spełnionych kryteriów

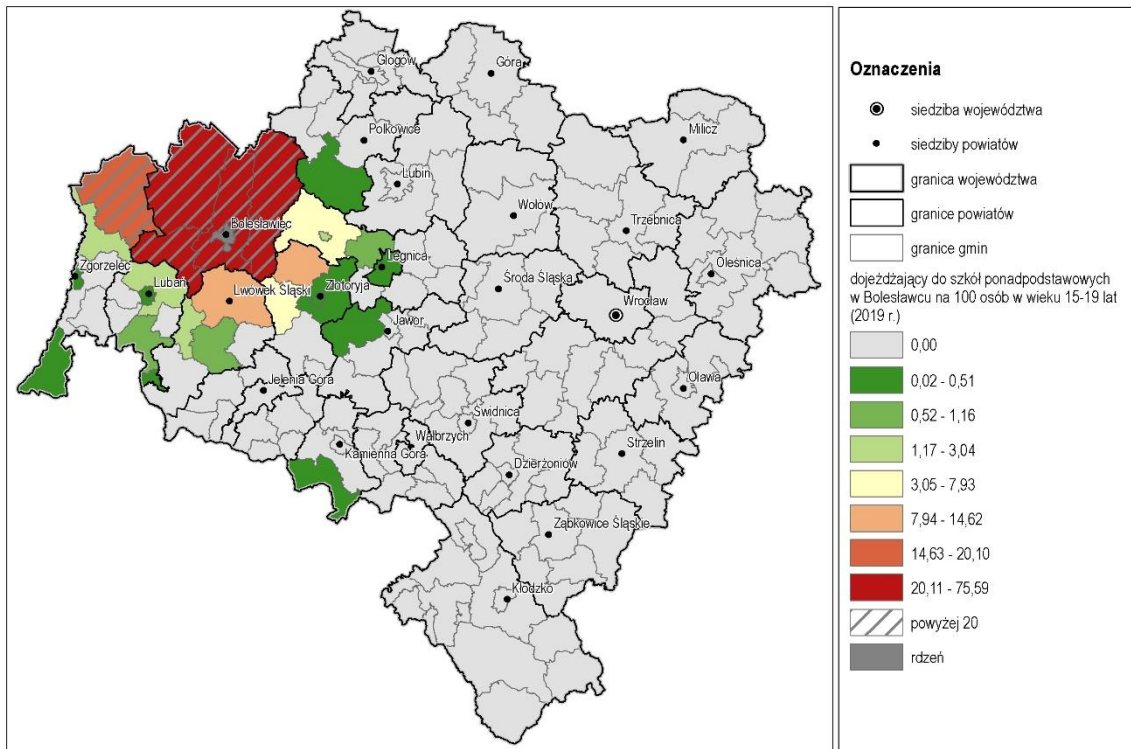
Źródło: opracowanie własne

Rysunek 7 Dojeżdżający do pracy do Bolesławca na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach województwa dolnośląskiego w 2016 roku

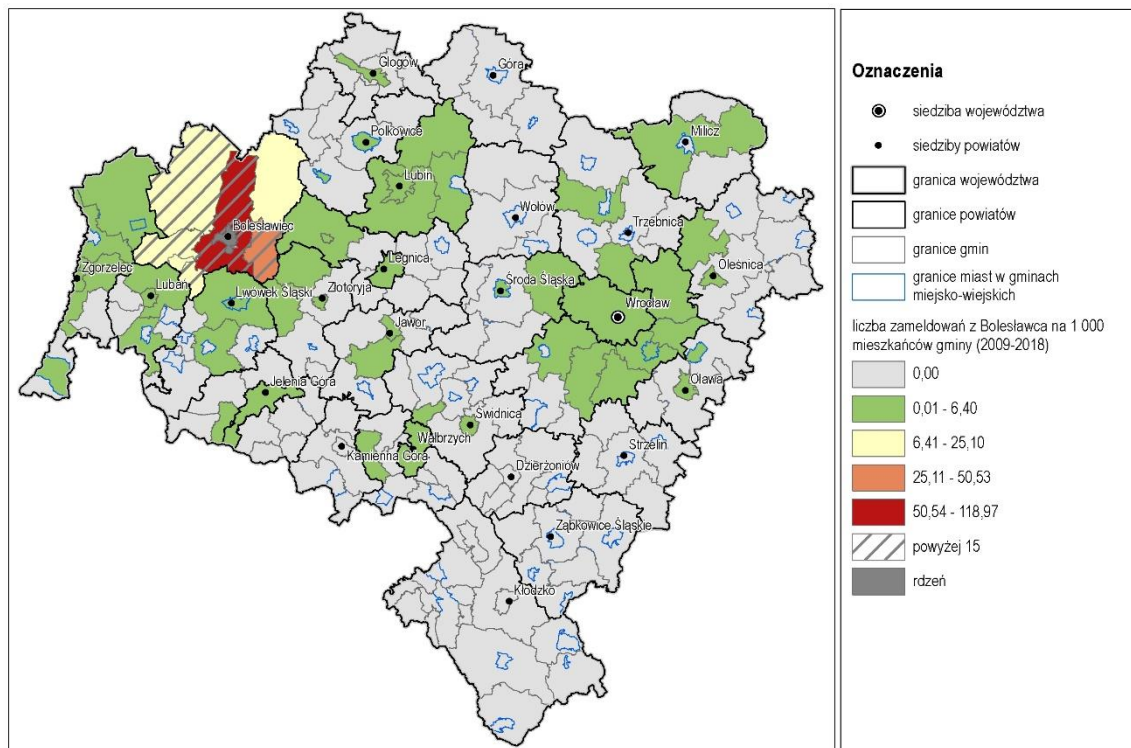
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 8 Dojeżdżający do szkół ponadpodstawowych do Bolesławca na 100 osób w wieku 15-19 lat w gminach województwa dolnośląskiego w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MEN

Rysunek 9 Liczba zameldowań z Bolesławca na 1000 mieszkańców gminy (2009-2018)

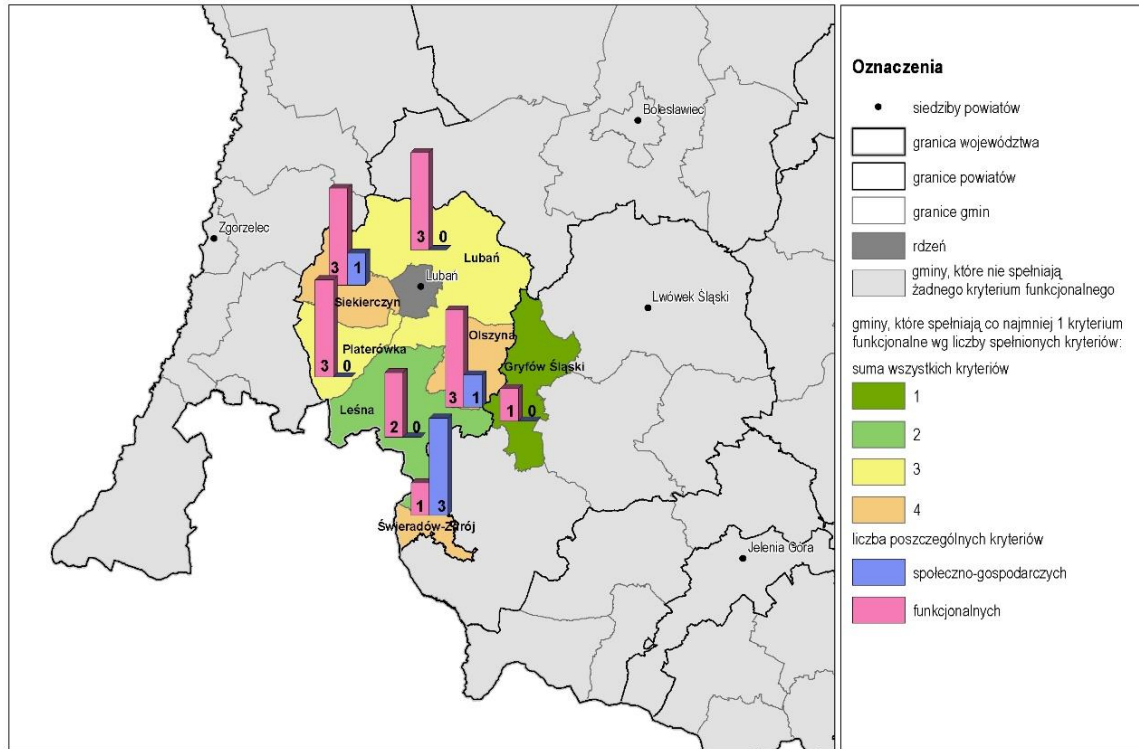

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.2. POWIĄZANIA Z LUBANIEM

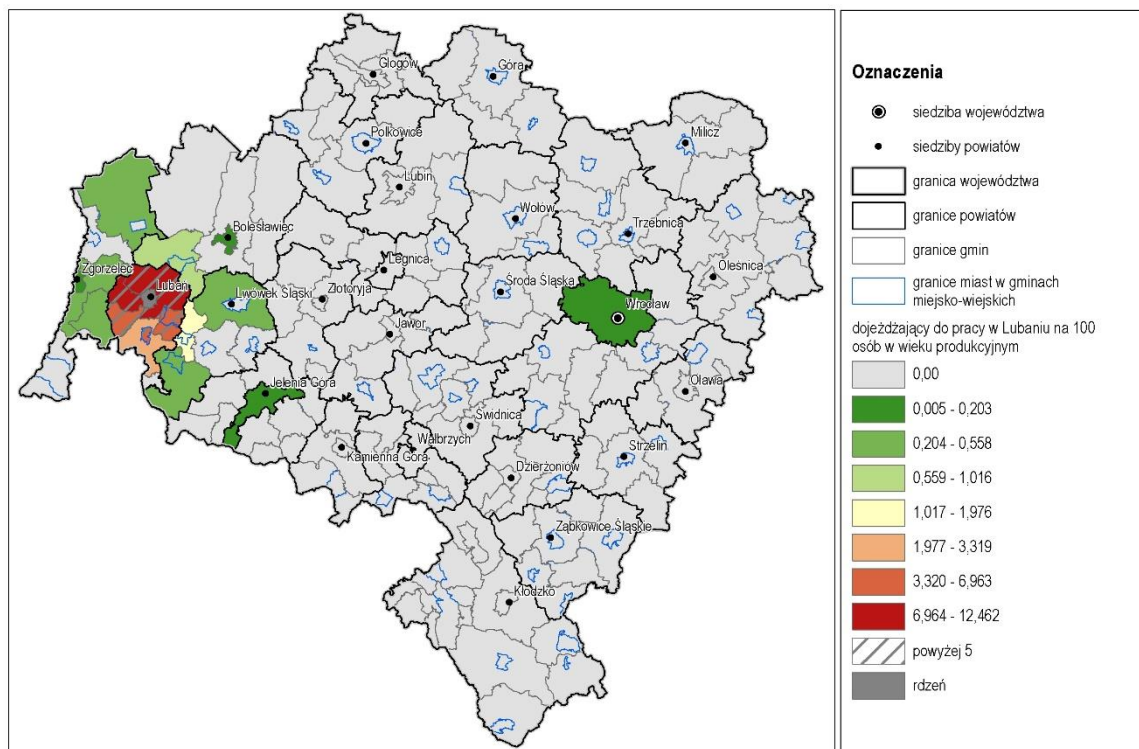
Największe powiązania funkcjonalne z Lubaniem dotyczą gmin wchodzących w skład powiatu lubańskiego: Lubań, Leśna, Olszyna, Platerówka, Siekierczyn i Świeradów-Zdrój i te gminy mogłyby potencjalnie stanowić MOF Lubania. Z gmin powiatu lubańskiego dojeżdża do Lubania do pracy co najmniej 5 osób na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz do szkół ponadpodstawowych ponad 20 osób na 100 mieszkańców w wieku 15-19 lat. Wyjątek stanowi obszar wiejski w gminie Leśna, z którego dojazdy do pracy są nieco mniejsze oraz Świeradów-Zdrój, z którego nie ma żadnych dojazdów do pracy. Również pod względem migracji z Lubania gmina Leśna i Świeradów-Zdrój nie spełniają kryterium (liczba zameldowań jest poniżej 15). Świeradów-Zdrój spełnia aż 3 kryteria społeczno-gospodarcze wg analiz z 2017 roku, co zgodnie z przyjętą metodologią kwalifikuje gminę do MOF Lubania (spełnia 4 kryteria, w tym 1 funkcjonalne). Siekierczyn i Gryfów Śląski spełniają jedno kryterium społeczno-gospodarcze a pozostałe gminy powiatu lubańskiego nie spełniają żadnego kryterium społeczno-gospodarczego. Według przyjętej metodologii jedynie gminy Lubań, Świeradów-Zdrój, Siekierczyn i Olszyna spełniają kryterium przynależności do MOF Lubania. Taki MOF nie ma uzasadnienia, ponieważ nie tworzy z Lubaniem zwartej i ciągłej obszar, co jest warunkiem niezbędnym. Gminy Leśna i Platerówka powinny zostać do niego przyłączone dla zapewnienia zwartości i ciągłości obszaru. W przypadku woli prowadzenia polityki zmierzającej do ukształtowania MOF Lubania można przyjąć jako podstawę do dyskusji o tym obszarze przynależność do niego wszystkich gmin powiatu lubańskiego.

Rysunek 10 Liczba spełnionych kryteriów

Źródło: opracowanie własne

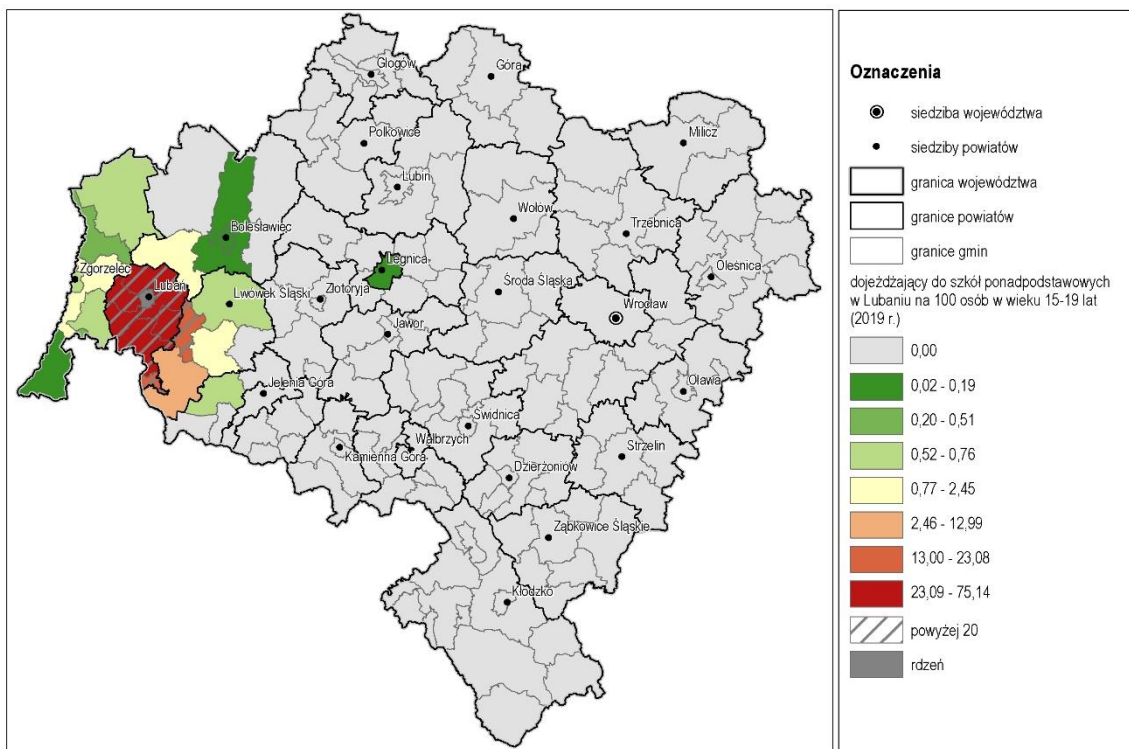
Rysunek 11 Dojeżdżający do pracy do Lubania na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach województwa dolnośląskiego w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

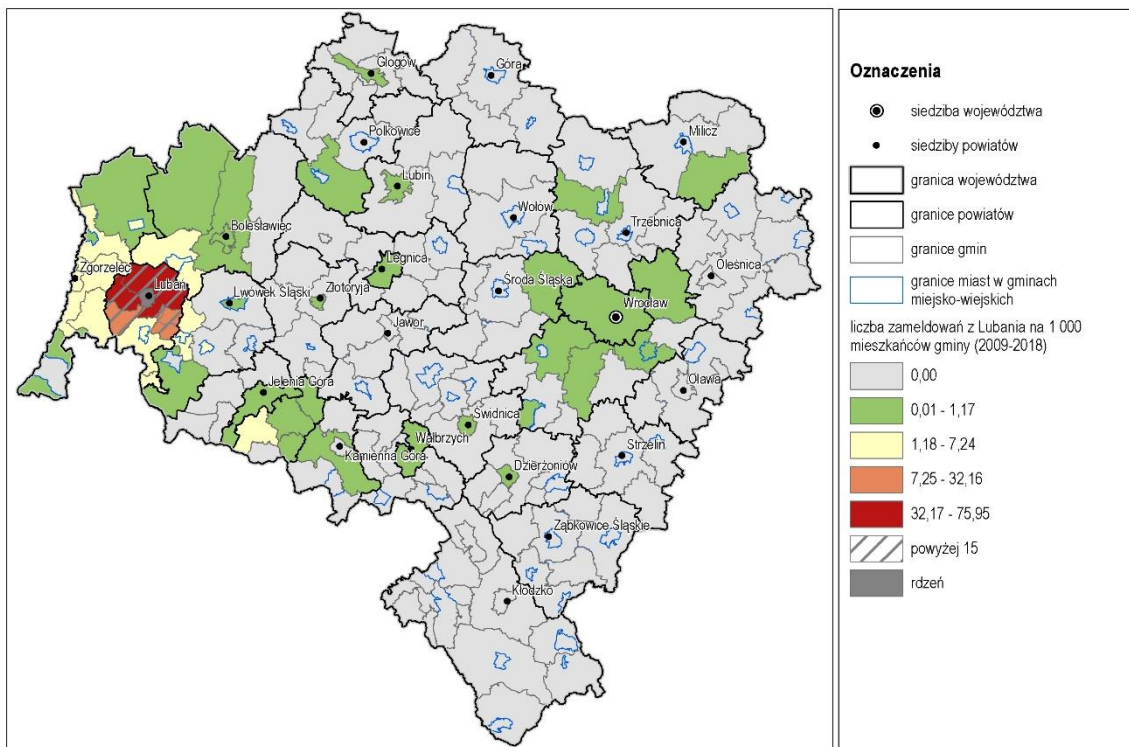

Rysunek 12 Dojeżdżający do szkół ponadpodstawowych do Lubania na 100 osób w wieku 15-19 lat w gminach województwa dolnośląskiego w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MEN

Rysunek 13 Liczba zameldowań z Lubania na 1000 mieszkańców gminy (2009-2018)

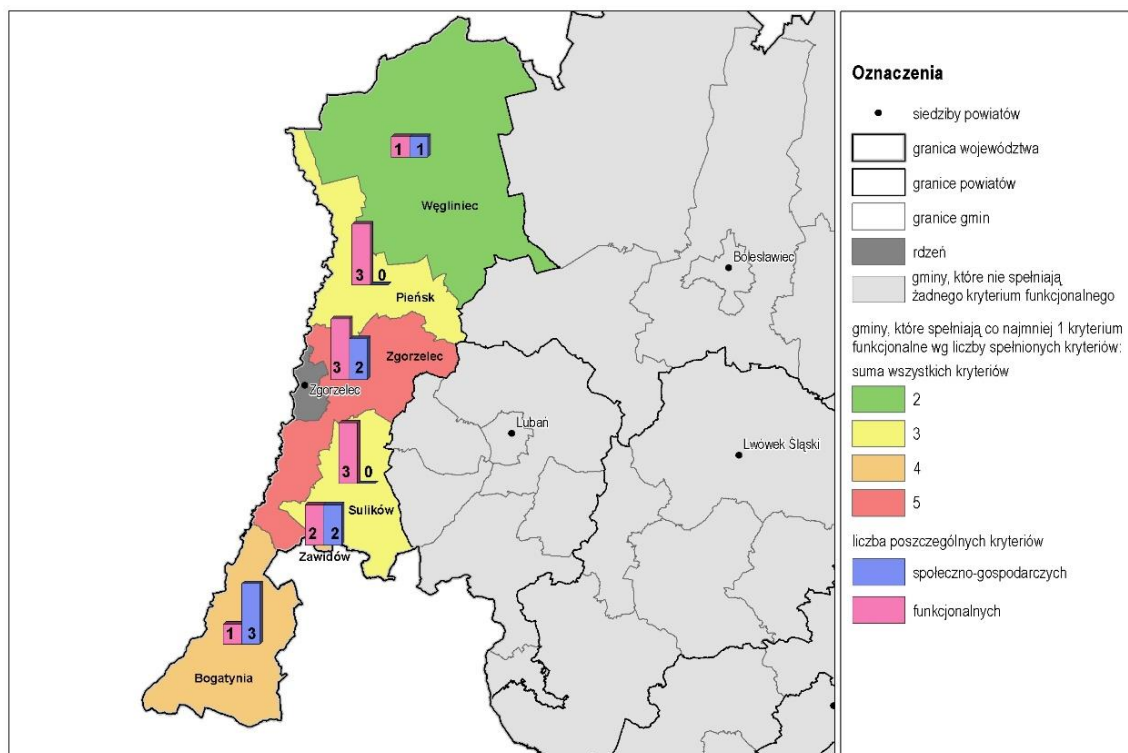

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.3. POWIĄZANIA ZE ZGORZELCEM

Najbardziej intensywne powiązania funkcjonalne ze Zgorzelcem wykazują gminy zlokalizowane w powiecie zgorzeleckim: Bogatynia, Pieńsk, Sulików, Węgliniec, Zawidów i Zgorzelec. Skala dojazdów do pracy do Zgorzelca jest znacznie mniejsza niż w przypadku Bolesławca i Lubania. Liczba dojeżdżających stanowi od ok. 1 do 11 osób na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wyjątkiem jest gmina Węgliniec, z której dojazdy do pracy są mniejsze oraz gmina miejska Bogatynia, z której dojazdy do pracy do Zgorzelca są znikome, co jest zrozumiałe wobec funkcjonowania w Bogatyni bardzo dużego pracodawcy, jakim jest Elektrownia i kopalnia Turów. To stanowi prawdopodobnie również przyczynę mniejszej skali dojazdów do pracy do Zgorzelca z pozostałych gmin powiatu zgorzeleckiego. Natomiast do szkół ponadgimnazjalnych dojeżdża z tych gmin ponad 20 osób na 100 mieszkańców w wieku 15-19 lat. Kryterium zameldowań ze Zgorzelca nie spełnia gmina Bogatynia oraz obszar miejski w gminie Pieńsk. Gmina Bogatynia spełnia aż 3 kryteria społeczno-gospodarcze wg analiz z 2017 roku, co zgodnie z przyjętą metodologią kwalifikuje ją do MOF Zgorzelca (spełnia 4 kryteria, w tym 1 funkcjonalne). Natomiast gminy Sulików i Pieńsk nie spełniają żadnego kryterium społeczno-gospodarczego, więc nie kwalifikują się do MOF wg przyjętej metodologii, pomimo że spełniają 3 kryteria funkcjonalne. Jednak w przypadku dyskusji o MOF Zgorzelca należy wziąć pod uwagę również te gminy, właśnie ze względu na intensywność powiązań funkcjonalnych.

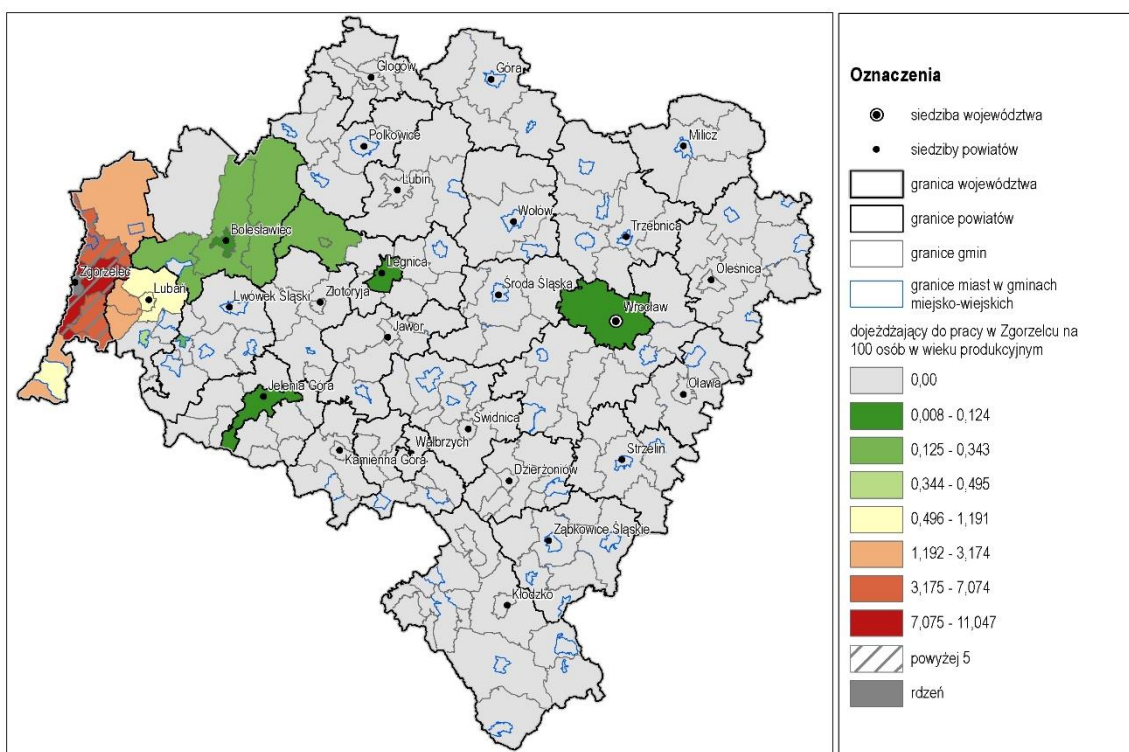
Rysunek 14 Liczba spełnionych kryteriów

Źródło: opracowanie własne

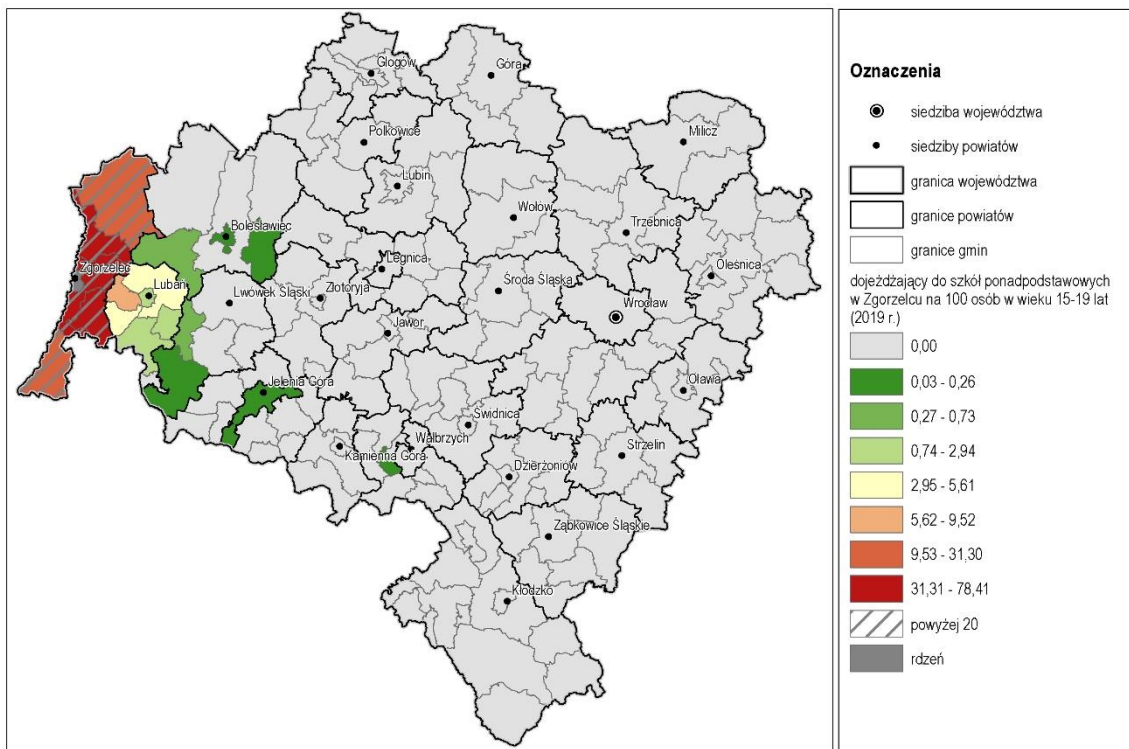

Rysunek 15 Dojeżdżający do pracy do Zgorzelca na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach województwa dolnośląskiego w 2016 roku

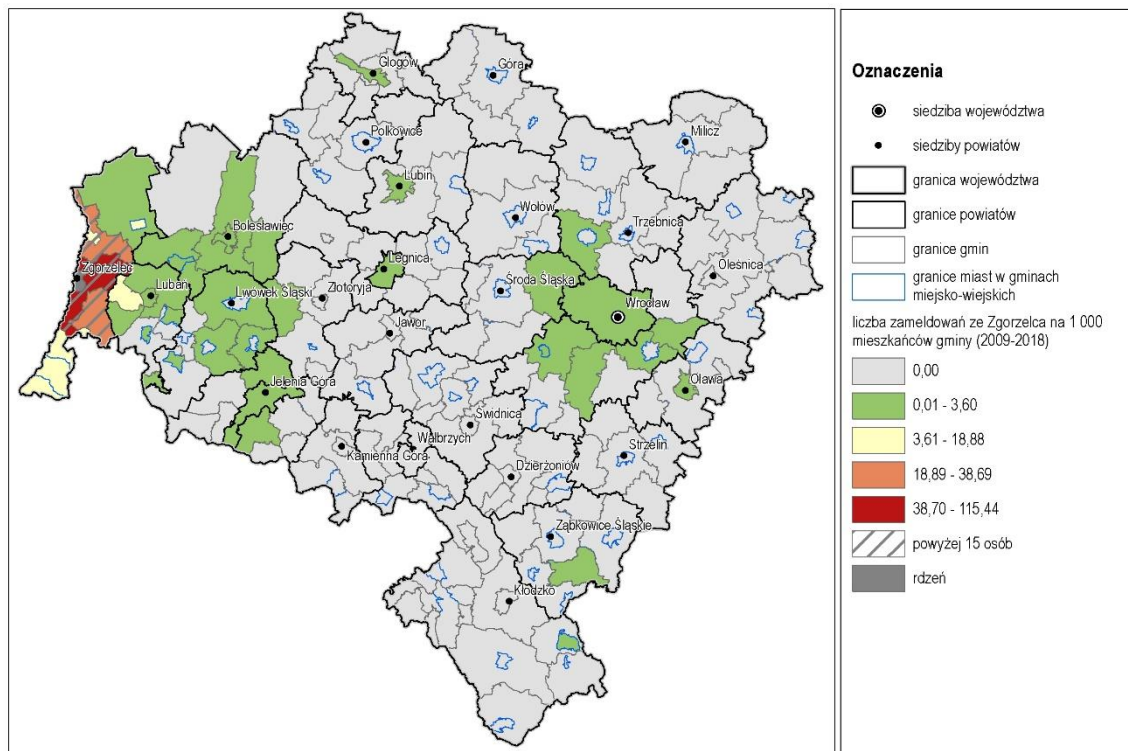
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 16 Dojeżdżający do szkół ponadpodstawowych do Zgorzelca na 100 osób w wieku 15-19 lat w gminach województwa dolnośląskiego w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MEN

Rysunek 17 Liczba zameldowań ze Zgorzelca na 1000 mieszkańców gminy (2009-2018)

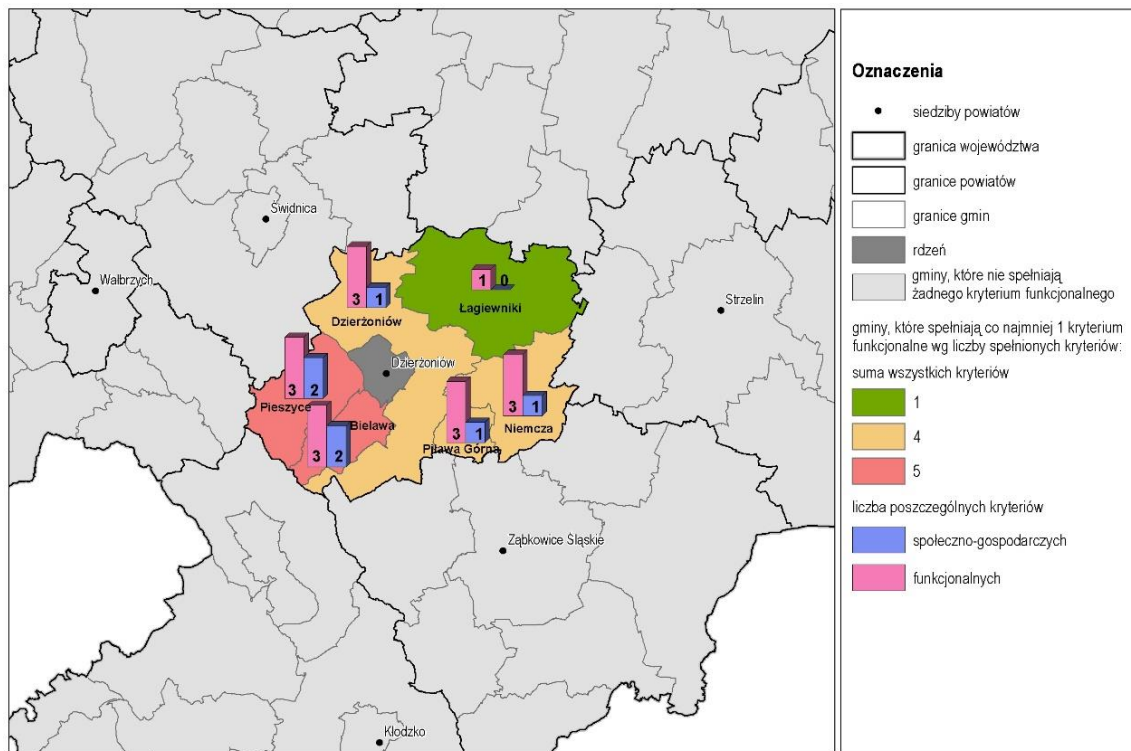
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.4. POWIĄZANIA Z DZIERŻONIOWEM

Najsilniejsze powiązania z Dzierżoniowem wykazują gminy powiatu dzierżoniowskiego: Bielawa, Dzierżonów, Łagiewniki, Niemcza, Pieszycy, Piława Górna i to one stanowią potencjalny MOF. Skala dojazdów do pracy z tych gmin przekracza 5 osób na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, z wyjątkiem miasta w gminie Niemcza (3,3) i gminy Łagiewniki (4,0). Dojeżdżający do szkół stanowią ponad 20 osób na 100 mieszkańców w wieku 15-19 lat we wszystkich gminach powiatu dzierżoniowskiego. Pod względem zameldowań przyjętego kryterium nie spełnia jedynie gmina Łagiewniki, w której liczba zameldowań wynosi nieco mniej niż 15 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (13,6). Spośród gmin powiatu dzierżoniowskiego Łagiewniki są jedyną gminą, która nie spełnia żadnego kryterium społeczno-gospodarczego wg analiz z 2017 roku. Zgodnie z przyjętą metodologią do MOF Dzierżoniowa zaliczają się poza gminą Łagiewniki wszystkie pozostałe gminy powiatu dzierżoniowskiego, które spełniają 4 kryteria w tym co najmniej 1 kryterium funkcjonalne. W przypadku dyskusji o MOF Dzierżoniowa jako punkt wyjścia należy przyjąć jednak wszystkie gminy powiatu dzierżoniowskiego, również gminę Łagiewniki, w której wskaźniki funkcjonalne są niewiele poniżej przyjętego progu.

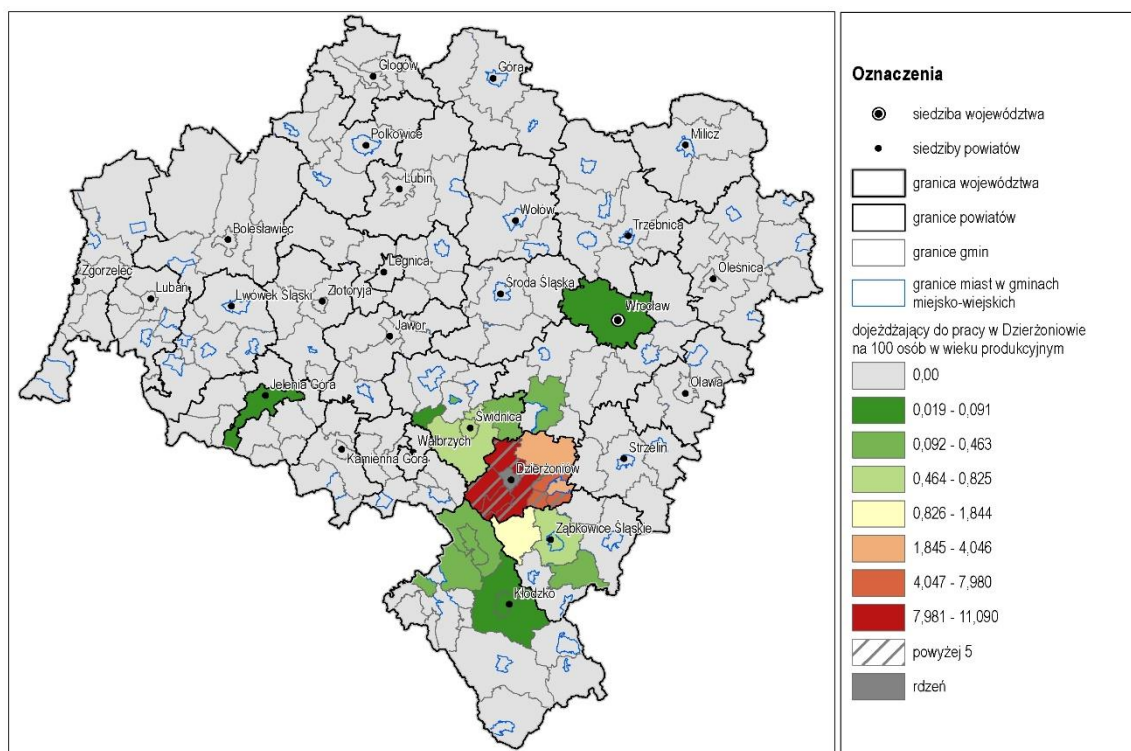

Rysunek 18 Liczba spełnionych kryteriów

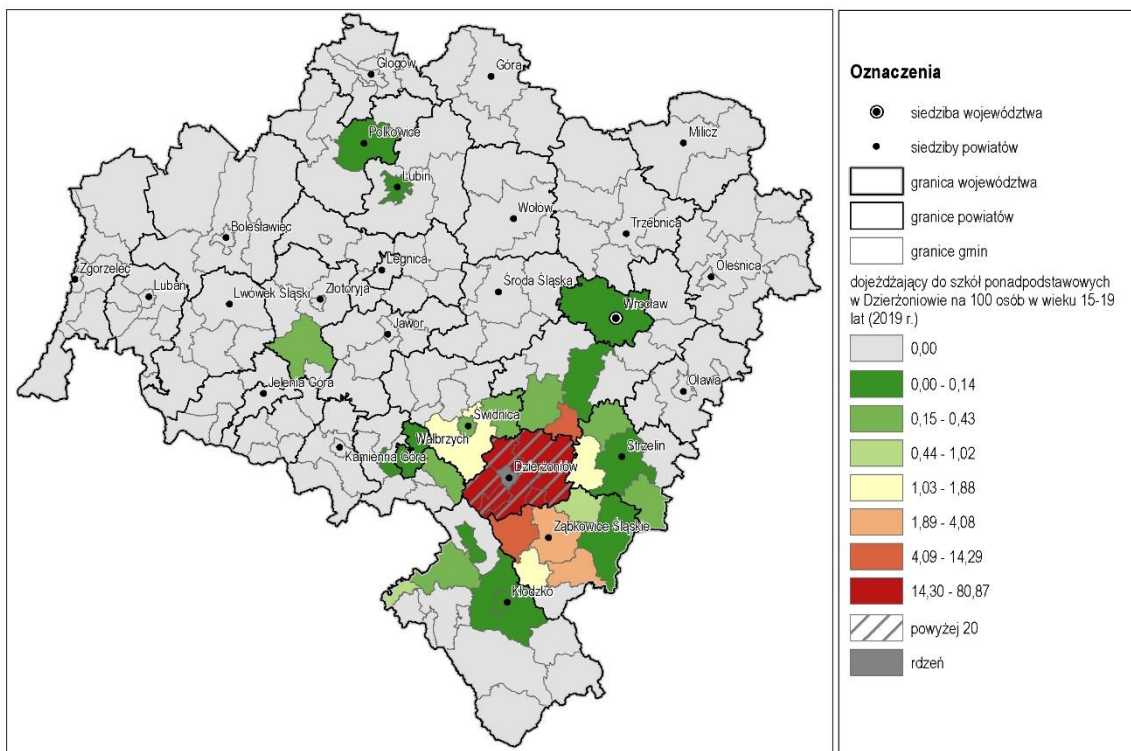
Źródło: opracowanie własne

Rysunek 19 Dojeżdżający do pracy do Dzierżoniowa na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach województwa dolnośląskiego w 2016 roku

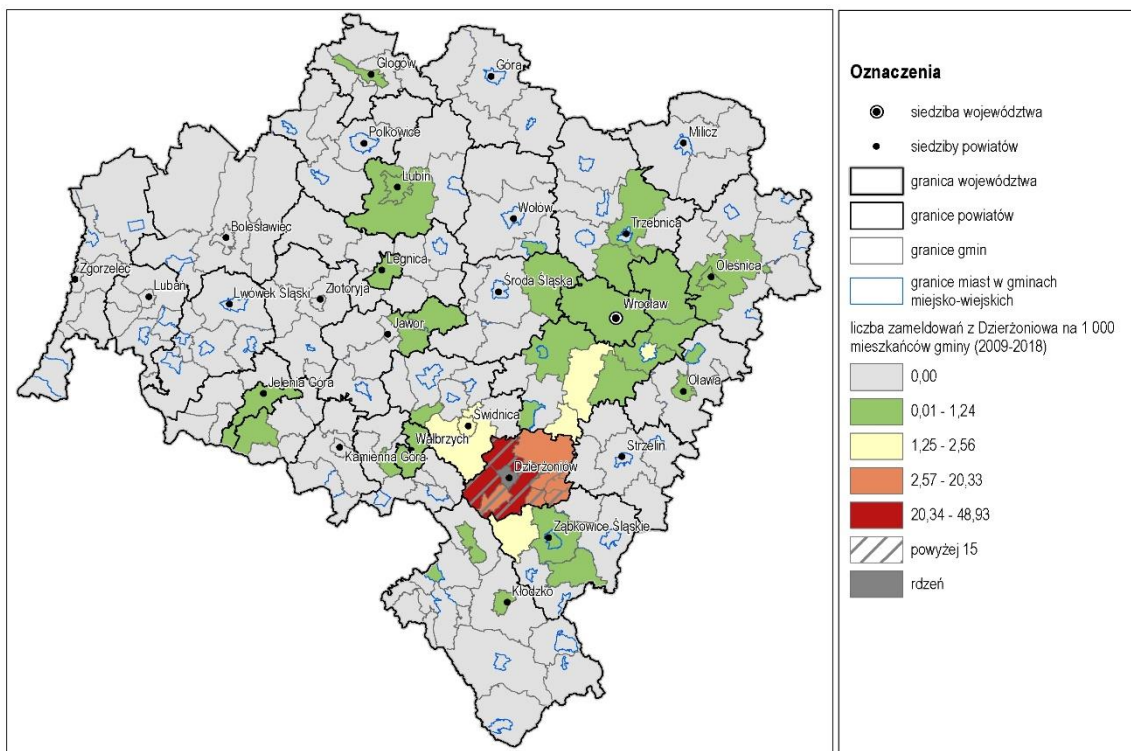
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 20 Dojeżdżający do szkół ponadpodstawowych do Dzierżoniowa na 100 osób w wieku 15-19 lat w gminach województwa dolnośląskiego w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MEN

Rysunek 21 Liczba zameldowań z Dzierżoniowa na 1000 mieszkańców gminy (2009-2018)

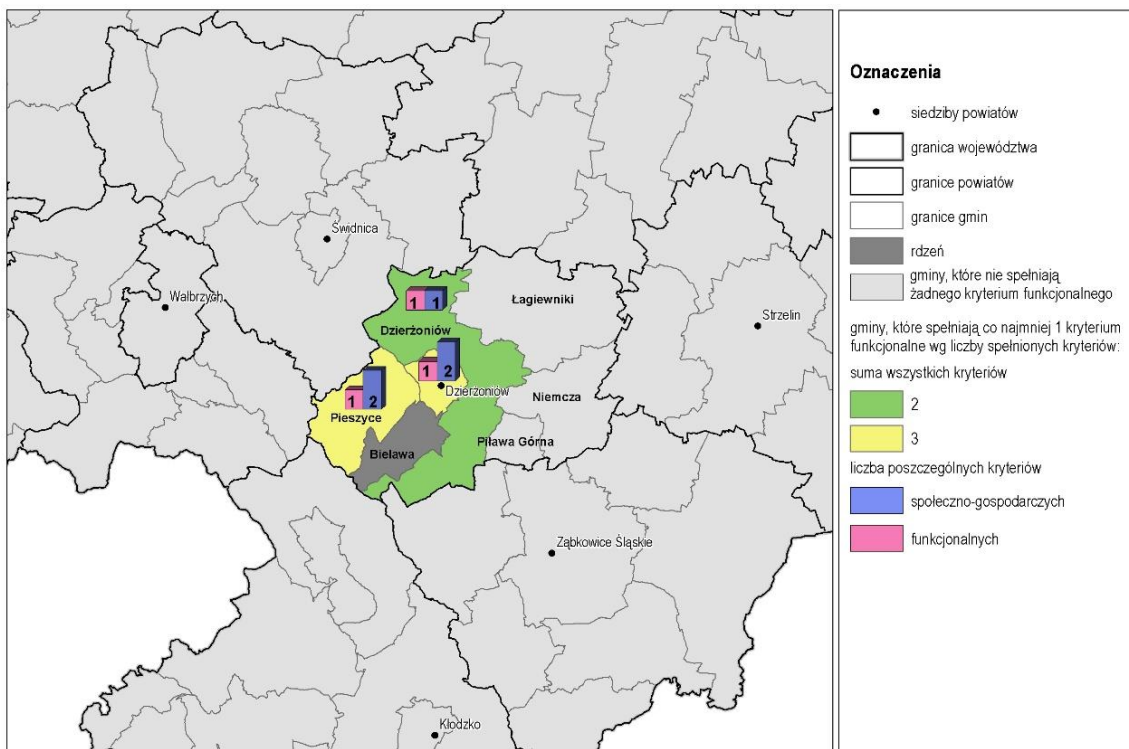
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.5. POWIĄZANIA Z BIELAWĄ

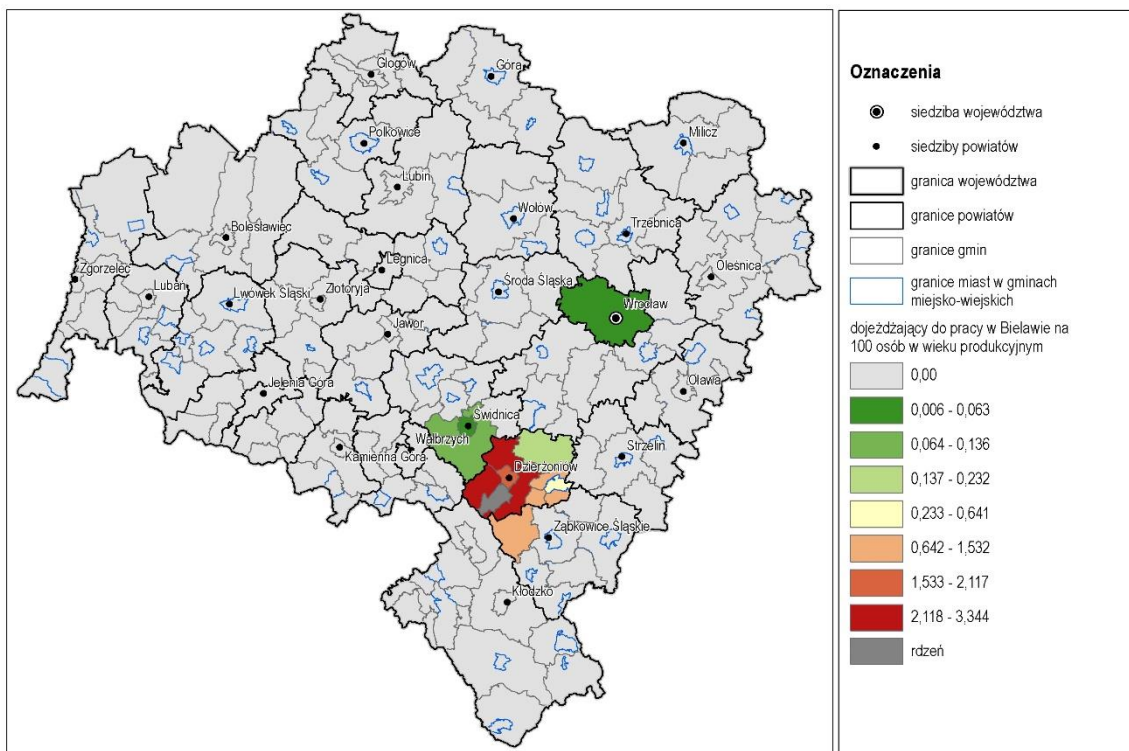
Bielawa nie posiada własnego MOF ze względu na małą skalę dojazdów do pracy i do szkół. Nawet gminy graniczące z nią bezpośrednio z Bielawą nie spełniają przyjętych kryteriów. Najsilniejsze powiązania wykazują gminy graniczące bezpośrednio z miastem: Dzierżoniów miejska i wiejska oraz Pieszycy. Jednak skala dojazdów do pracy i do szkół z tych gmin do Bielawy jest niewielka i wynosi od 1,5 do 3,3 (dojazdy do pracy) oraz od 4,6 do 15,8 (dojazdy do szkół). Pod względem zameldowań przyjęte kryterium powyżej 15 spełniają gminy: Dzierżoniów miejska i wiejska oraz Pieszycy. Jednak nawet te gminy nie mogą zostać zaliczone do MOF Bielawy, ponieważ spełniają 2 kryteria społeczno-gospodarcze i 1 kryterium funkcjonalne, co nie spełnia warunków określonych w przyjętej metodologii.

Rysunek 22 Liczba spełnionych kryteriów

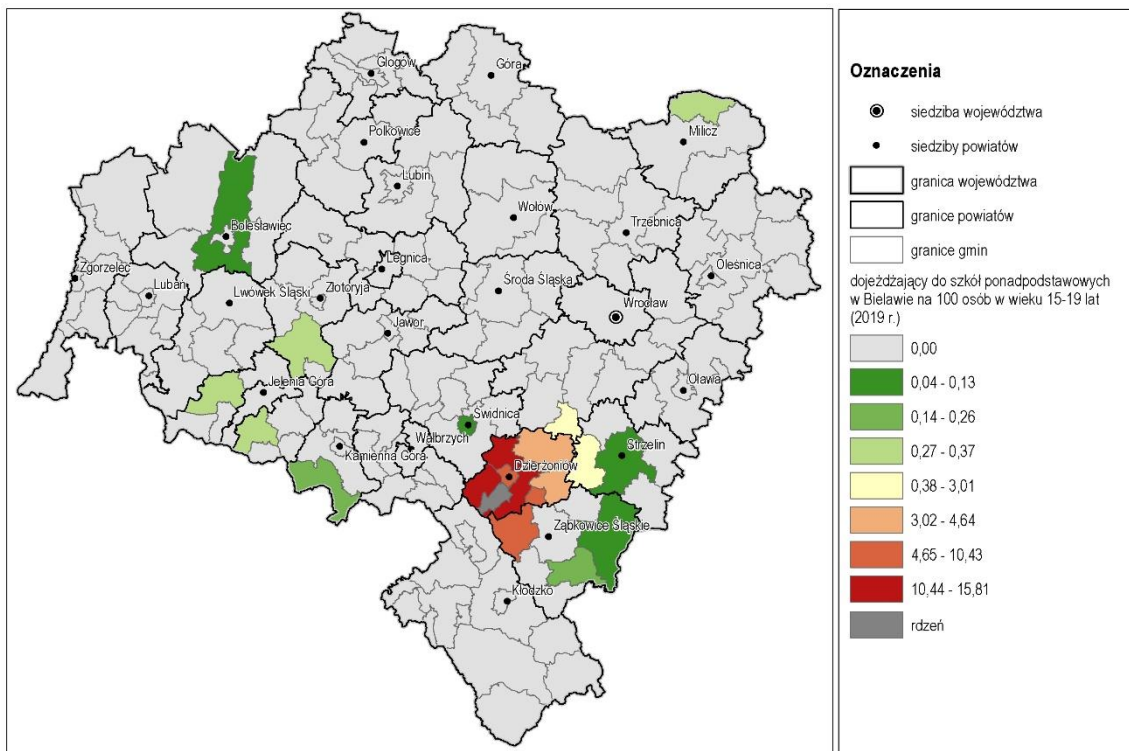
Źródło: opracowanie własne

Rysunek 23 Dojeżdżający do pracy do Bielawy na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach województwa dolnośląskiego w 2016 roku

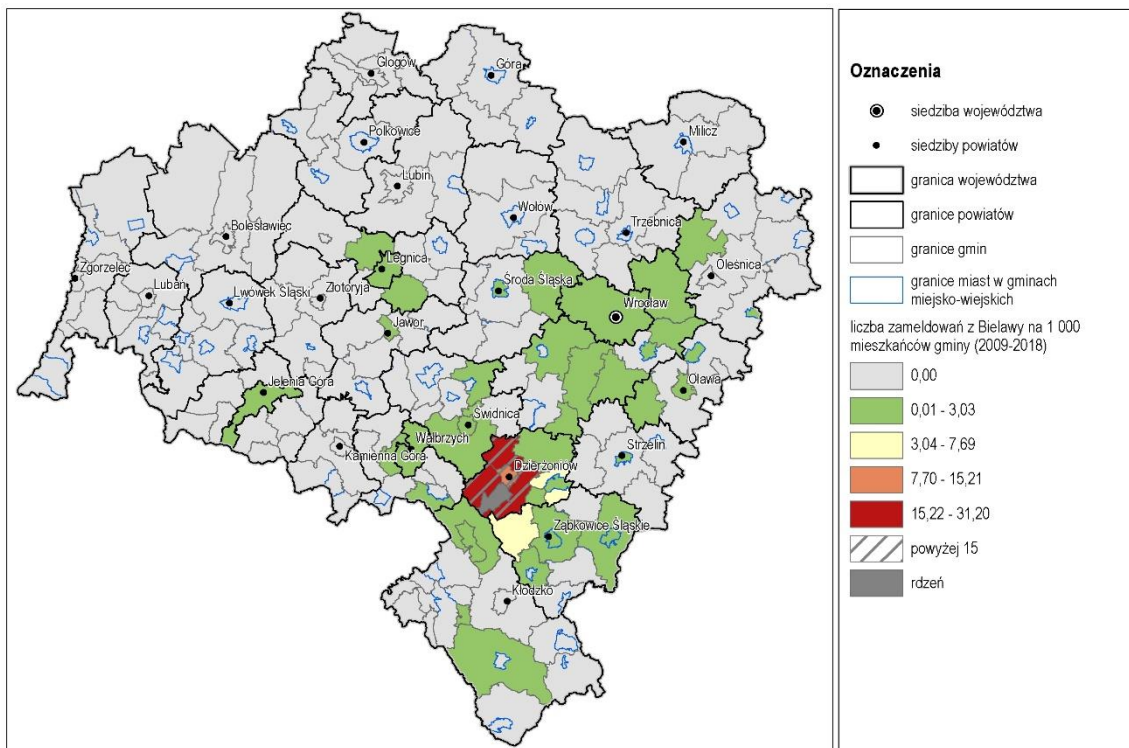
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 24 Dojeżdżający do szkół ponadpodstawowych do Bielawy na 100 osób w wieku 15-19 lat w gminach województwa dolnośląskiego w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MEN

Rysunek 25 Liczba zameldowań z Bielawy na 1000 mieszkańców gminy (2009-2018)

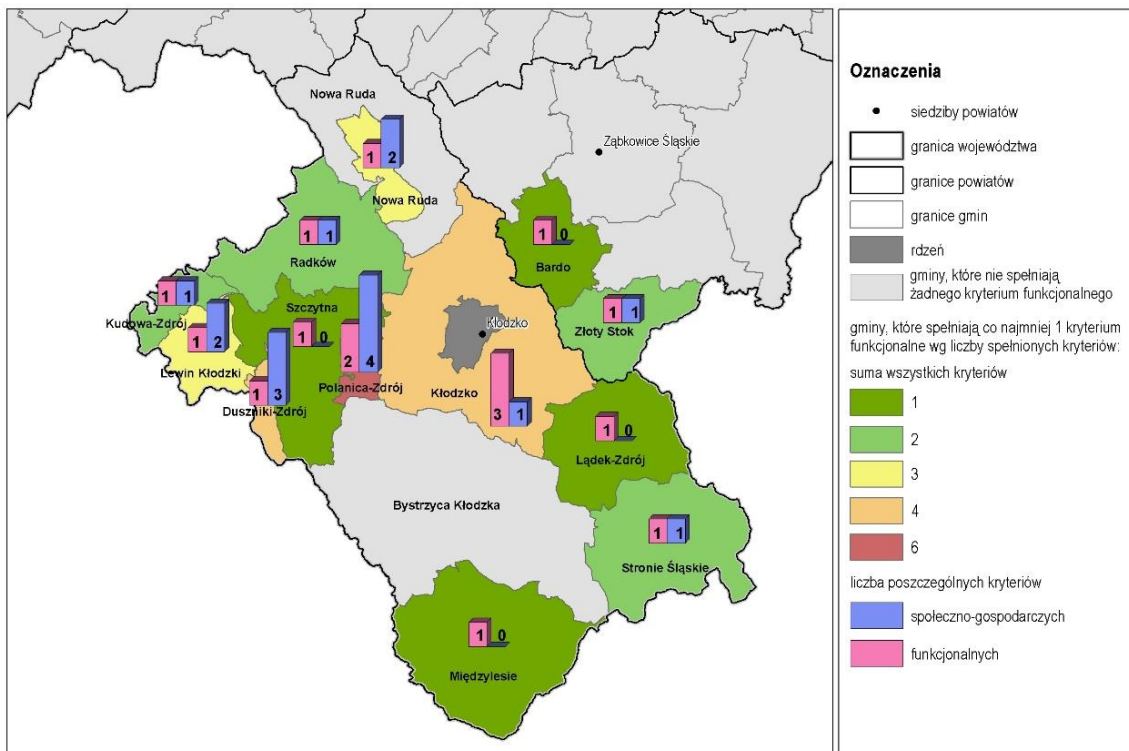

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.6. POWIĄZANIA Z KŁODZKIEM

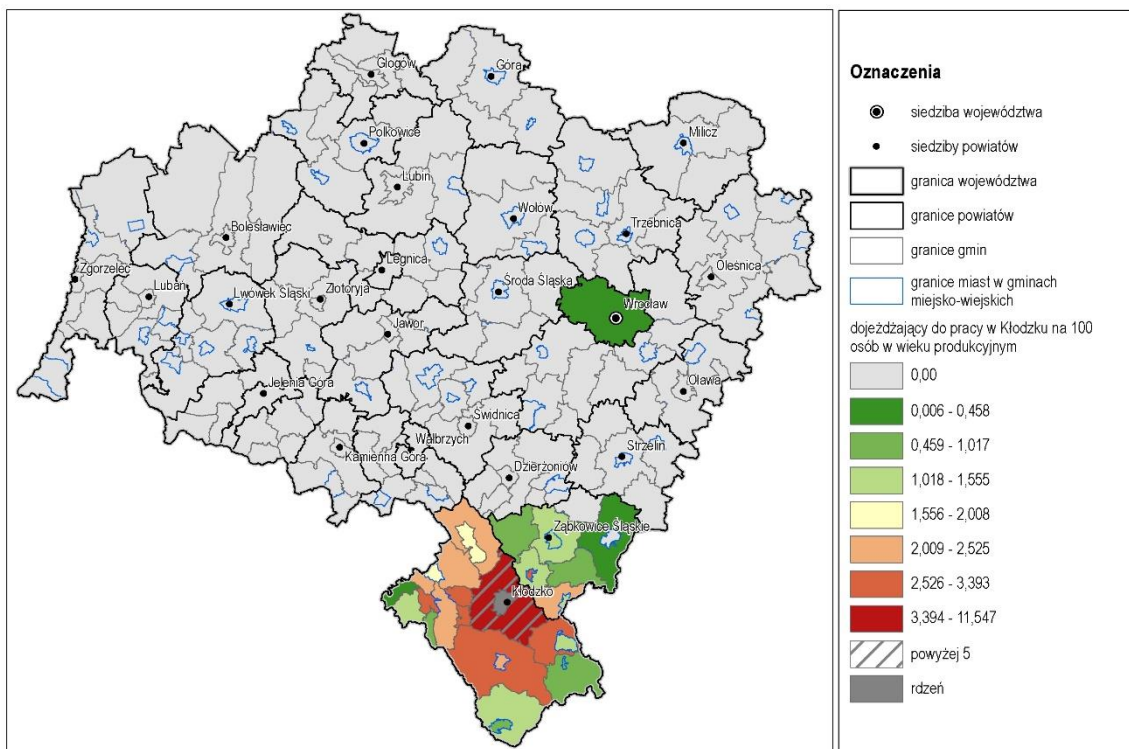
Powiązania funkcjonalne z Kłodzkiem są bardzo zróżnicowane, inne w zakresie dojazdów do pracy i do szkół oraz zameldowań, jednak na tyle słabe, że pozwalają zakładać, że obszar funkcjonalny Kłodzka ograniczony jest wyłącznie do gminy wiejskiej Kłodzko i miasta Polanica-Zdrój. Pod względem liczby dojeżdżający do pracy do Kłodzka najsilniejsze powiązania wykazuje gmina wiejska Kłodzko i tylko w niej dojazdy przekraczają 5 osób na 100 osób w wieku produkcyjnym. W przedziale powyżej 2,5 ale poniżej 5 mieści się gmina Polanica-Zdrój i część wiejska gmin: Bystrzyca Kłodzka, Lądek-Zdrój i Szczytna. Pozostałe gminy powiatu kłodzkiego wykazują znikomą skalę dojazdów do pracy. Również nie wszystkie gminy powiatu kłodzkiego spełniają kryterium dojazdów do szkół. Z gminy Bystrzyca Kłodzka i z gminy wiejskiej Nowa Ruda dojazdy do szkół są znikome. Z kolei dwie gminy powiatu ząbkowickiego spełniają kryterium dojazdów do szkół: Bardo i Żłoty Stok. Kryterium zameldowań spełnia wyłącznie gmina wiejska Kłodzko i gmina Polanica-Zdrój. Zameldowania w pozostałych gminach są znacząco mniejsze i wynoszą poniżej 7. Biorąc pod uwagę wyniki analiz z 2017 roku obejmujących kryteria społeczno-gospodarcze, wyłącznie gmina wiejska Kłodzko i gmina miejska Polanica-Zdrój spełniają kryterium przynależności do MOF Kłodzka. Przy czym Polanica-Zdrój spełnia aż 6 kryteriów, w tym 4 społeczno-gospodarcze i 2 funkcjonalne a Kłodzko 4 kryteria, w tym 1 społeczno-gospodarcze i 3 funkcjonalne.

Rysunek 26 Liczba spełnionych kryteriów

Źródło: opracowanie własne

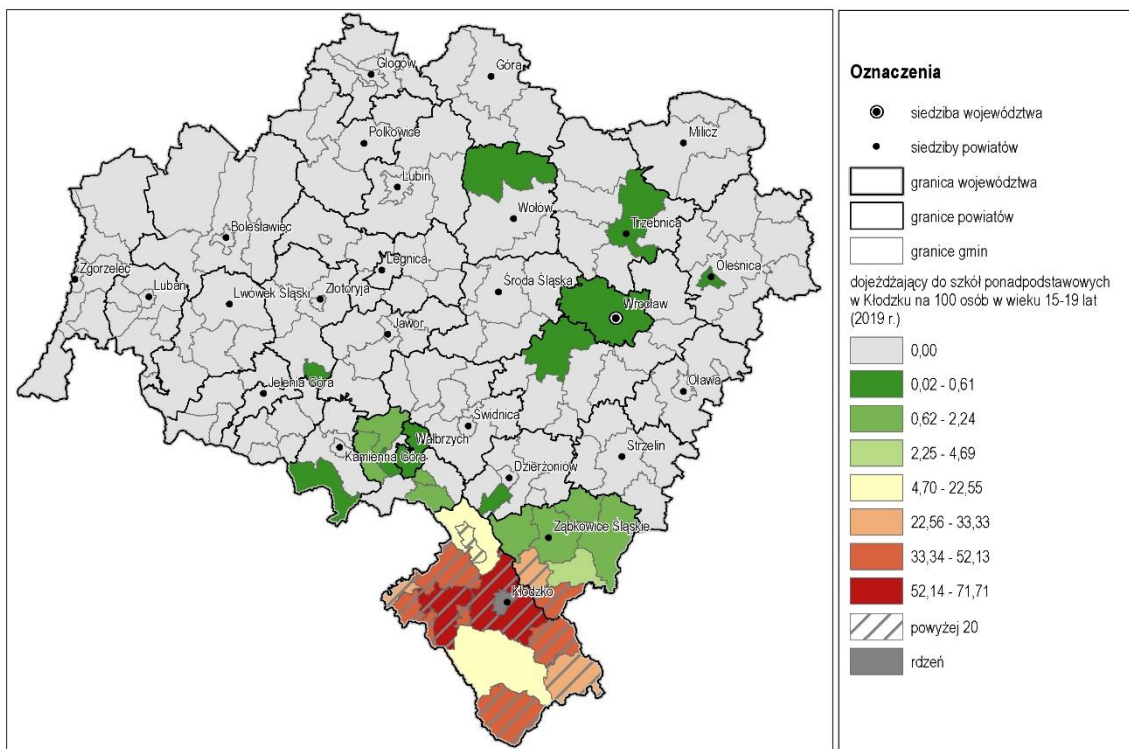
Rysunek 27 Dojeżdżący do pracy do Kłodzka na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach województwa dolnośląskiego w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

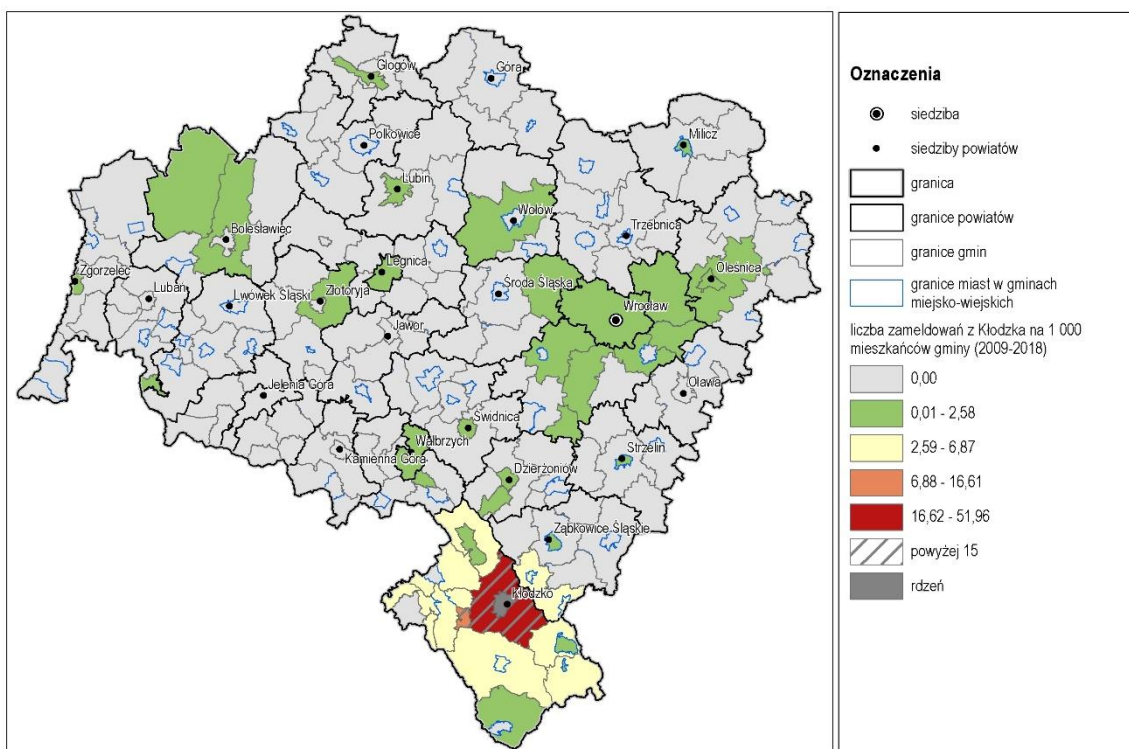

Rysunek 28 Dojeżdżający do szkół ponadpodstawowych do Kłodzka na 100 osób w wieku 15-19 lat w gminach województwa dolnośląskiego w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MEN

Rysunek 29 Liczba zameldowań z Kłodzka na 1000 mieszkańców gminy (2009-2018)

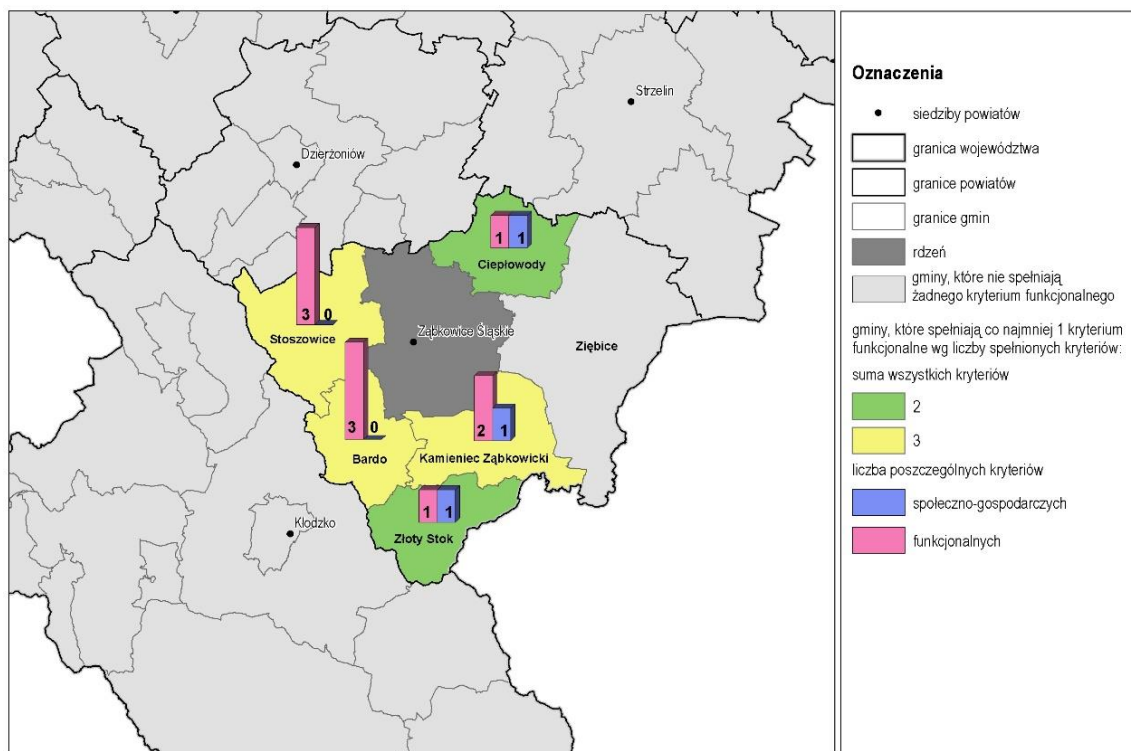

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

4.7. POWIĄZANIA Z ZĄBKOWICAMI ŚLĄSKIMI

Najsilniejsze powiązania z Ząbkowicami Śląskimi wykazują gminy: Bardo, Kamieniec Ząbkowicki oraz Stoszowice i można przyjąć założenie, że to one tworzą MOF Ząbkowic Śląskich. Te 3 gminy spełniają oba kryteria funkcjonalne: dojazdów do pracy (powyżej 5) i dojazdów do szkół (powyżej 20), a Bardo i Stoszowice dodatkowo spełniają kryterium zameldowań (powyżej 15), co świadczy o silnych powiązaniach funkcjonalnych z Ząbkowicami Śląskimi. Liczba zameldowań z Ząbkowic Śląskich jest w przypadku Kamieńca Ząbkowickiego nieco mniejsza i wynosi 10,5. Zgodnie z przyjętą metodologią żadna z tych gmin nie ma natomiast szans na spełnienie pełnego kryterium przynależności do MOF, ponieważ gminy Bardo i Stoszowice nie spełniają żadnego kryterium społeczno-gospodarczego oraz 3 kryteria funkcjonalne a gmina Kamieniec Ząbkowicki spełnia 1 kryterium społeczno-gospodarcze i 2 kryteria funkcjonalne, co nie pozwala na osiągnięcie wyniku 4 kryteriów. Jednak w dyskusji o MOF Ząbkowic Śląskich można wziąć pod uwagę te 3 gminy ze względu na silne powiązania funkcjonalne.

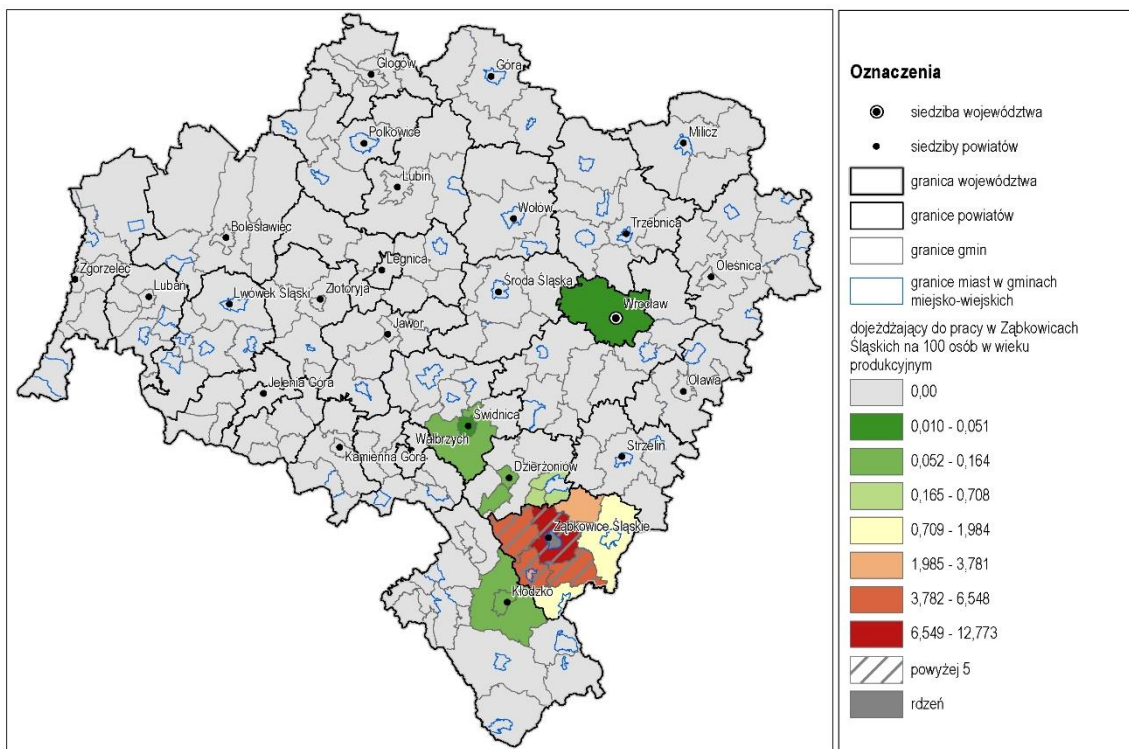
Rysunek 30 Liczba spełnionych kryteriów

Źródło: opracowanie własne

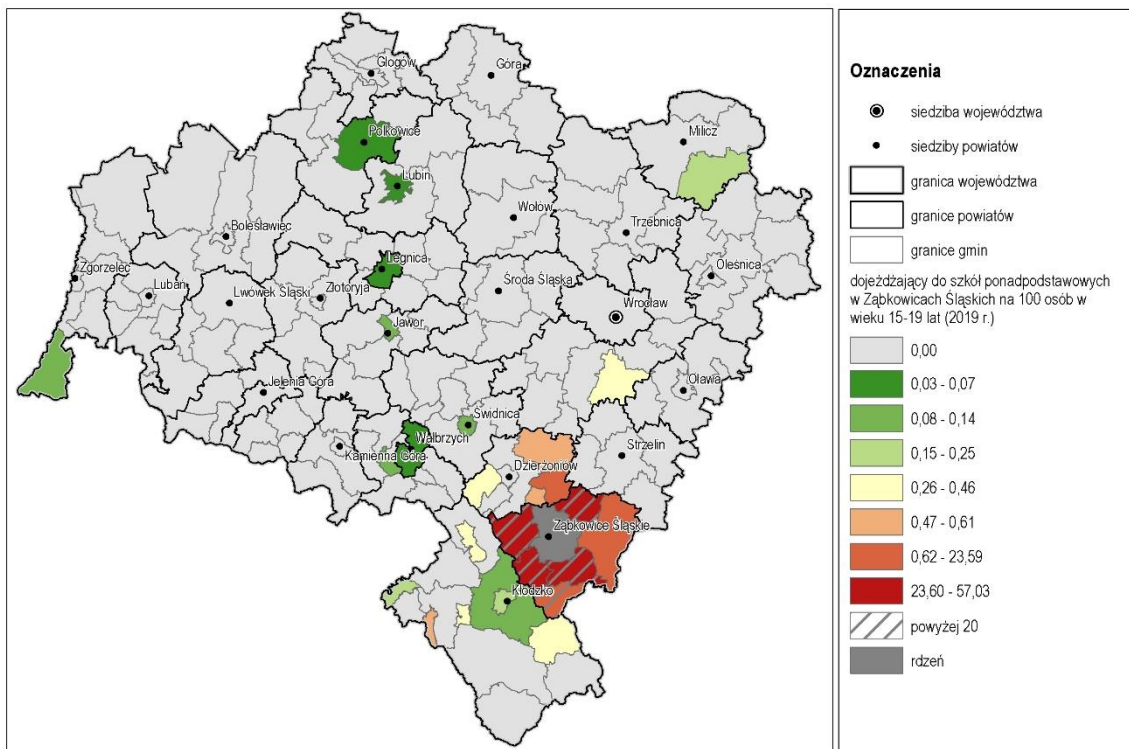

Rysunek 31 Dojeżdżający do pracy do Ząbkowic Śląskich na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach województwa dolnośląskiego w 2016 roku

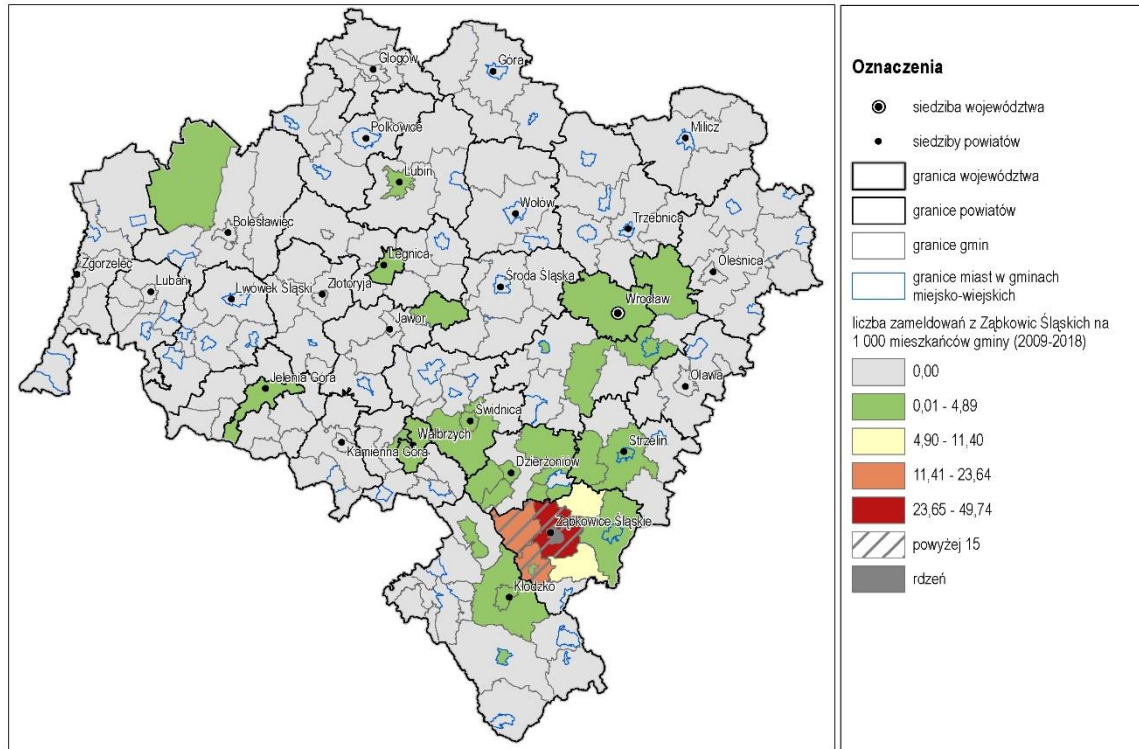
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 32 Dojeżdżający do szkół ponadpodstawowych do Ząbkowic Śląskich na 100 osób w wieku 15-19 lat w gminach województwa dolnośląskiego w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MEN

Rysunek 33 Liczba zameldowań z Ząbkowic Śląskich na 1000 mieszkańców gminy (2009-2018)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS